Государственная БИБЛИОТЕКА СССР имени В. И. ЛЕНИНА 1961 г.

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союзан Коммунистически парти Нохч-ГІалгІайн обкоман, Нохч-ГІалгІайн АССР Лакхехьарчу Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛУ 1928 ШЕРА ДЕНЗ

№ 80 (3932). | Шоатта, 4 июль 1964 шу. | Мах 2 кап.

ДОАКЪАР ХУЛЕ — ШУРА А ДУЛХ А ХУРГДА

ДИКА я укх шера вай республикерча колхозийн совхозийн цонаш. Хенахьа шортта догІа деддарах лакха я, листа а, беркате я я хьатІаьмна буц. Хьайбашта шортта доакъар кийчде йиш йолаш эттад гІулакх массанахьа а.

Доакъара базе хьаяр шура, дьтта, дулх, кхийола хьайбай продукташ йоахийта алсамдаккхара дарц хилар кхета а деш хьайбашта мамогта дукхагІа доакъар ІалашІе гІерташ боалх хІанз колхозийн совхозий болхлойи. Цар бокъонца гІулакх ду доакъара база дарц йолча хьажкІаштех дІайийнача кхыча культураштех, шоай хиь ца кхобеш хьайбешта маьшка из эггара дикагІа доле доакъар хургдола хьалаш вІашгІехьдоах. Уж балхаш дешше а мангал хьокх цар, силос кийчъю, кхы балхеш ду. Дерригача боахамашка деш латт хІанз уж балхаш.

Дика дІалоладенна доакъар кийчдар Шелковски производственна управлене боахамашка. 20-гІа июнь тІаккхоачаш 76 процент кхоачашъяьй цига силос йоллара план. 8,8 эзар тонн и 1 июле цу управлене колхозашеи совхозашеи кийчъяь йол, дуккъал июнь бетта тІехьарча декадах кийчъяьй цар 5,5 эзар тонн йол.

Во лелац доакъар кийчдара гІулакх Наурски управлене ихьадолча боахамашка а. Цу управлене чубоагІача Ленина цІерахча колхоза къахьегачхоша шоай ерригa цонаш хьекхай, хьайбашта кхоачам миллал кхы доакъар Іалашдаьд.

Дика вІаштІехьдаьккад доакъар кийчдара балхаш консервни объединене боахамашка, кхыча дукхаха колхозашкеи совхозашкеи. Партийни организацеш, боахамий кулгалхоша доакъар кийчдара гІулакха йоагІача тайпара йоакхо еча моттигашка массанахьа а дика лел уж балхаш.

Цхьабакъда, ерригa республика хьайийнача соахкарчул дикка эсалагІа латт доакъар кийчдара гІулакх. Масале, 20-ча июне вай республика боахамашка хьекха йол 18 эзар тонни кийчъяь силос 41,4 эзар тонни хеннаяле, 1964 шера цу хана хьекха йол 11,8 эзар тонни кийчъяь силос 5,5 эзар тонни мара яц.

Къьастта во лед хьайбашта доакъар кийчдара балхаш Наьсарен производственни управлене колхозашкеи совхозашкеи. Алхха 880 тонн, е плана 5 процент мара яц 1 июль тІакхоачаш цу управлене боахамашка хьекха йол. Доакъар кийчдара гІулакх иштта во лелаш боахамаш дукха да республике.

ХІанз, колхозаши совхозаши чуйийна мангал хьокхаши силос кийчъеши йоаххача хана дагадоха мегаргда соахка наурцаша даь гІулакх. Цар лаьрхІадар цхьан шерак ах шерал тоъал доакъар кийчде, хІаьта шоаш тІайийна декхар кхоачаш а дир. Цар дІадоладаь гІулакх хьал а лаьца республика дуккхача боахамаша хьайбашта шортта доакъар кийчдир соахка.

Укх шера доакъар кийчдеча хана дІадахача шера кхогаш йицъяьлийта йиш яц. Ерригa из оарцагІбаккха беза дуккхагІа доакъар кийчдара, соахка даь гІалаташ укх шера де йиш яц, массанахьа а болх кийса вІаштІехьбаккха беза.

Соахкарчул дикагІа кийчъяьй укх шера республика боахамашка мангал хьокха, йол хьаэца, силос кийчъю техника. ДуккхагІа долча боахамашка дика болх бу механизмаша. Цхьабакъда, цхьадолча боахамашка бокъонца пайда эцац техниках, цхьайола механизмаш балха юкъе дакъа лоацаш яц. Из гІулакх ла мегаргдолаш дац. Боахамий кулгалхой декхар да ерригача доакъар кийчдеча техникага болх байтар. ХІара мангал хьоккача, йол хьаэцача, силос йоллача механизмах бокъонца пайда эца беза. Сахьат а минут а ца йоаш болх байта беза царга, хІара механизмо нормаш тІехкхоачашъергйола гІулакх вІаштІехьдаккха деза. Техниках ийса пайда эцар доакъар кийчдара балхаш ханнахьа чаккхдахара эша кертера хьал хилар кхетадеш хила веза хІара колхоза председатель, совхоза директор.

Доакъар кийчдара гІулакх тІехьатетта йиш яц. ХІара боахаме хила еза доакъар кийчду бригадаш, уж мел эшачунца Іалашъе еза, царна транспорт яла еза, отталча графиках болх беши доакъар кийчдера план йолаши хила еза царех хІара бригада.

Колхозийн совхозийн кулгалхой, специалистий, производственни управленейи цар парткомийн болхлой декхар да доакъар кийчдара балхаш ханнахьа чаккхдахара лах оарцагІбахар, лакха къахьегама овсарле йолаш болх бара царна эша хьалаш вІаштІехьдахар. Доакъар кийчдара балхейн сихагІа чаккхдахара хІара боахаме шерра социалистически лть йоаржае еза, шоай къахьегамах хьехулар соцалха цар безам хургболаш вІаштІехьдаккха дезе мангал хьокхаш, йол хьаэцаш, цунах аргІаш деш, силос кийчъеш боахкача наха элапи дуга, кес дакхка йола моттиг цар ца хьокхаш ютаргйолца гІулакх вІаштІехьдаккха деза.

Іалаьмате доархІаме гІулакх да ший ханнахьа доакъар кийчдаь даккхар. Укх шера хьайбаша Іа даккхара гІулакх меттел дІахо юкъара хьайбаш дебадар а хІанз доакъар кийчдарех тайша хургда. Цудухьа производственни управленейи цар парткомийн бІарг даимак тІалатта беза цу балха, хІара денна тІахьожам доаттабе беза доакъар кийчдара планаш кхоачашъяра, доакъара дикал лакха хилийтара тІехьа, къьастта бІарг лакха беза ерригa хьокха йол ханнахьа хьайбаша Іа доаккхаргдолча дІаттаяра.

Хьайбашта дуккагІа доакъар кийчдар, хьайбай боахама эша бокъонца йола доакъара база Іалашъяр шерта боахама къахьегамхой доархІаме декхар да.

Марша доагІалда, деза хьаьший!

САМАРДИННАХЬА С. М. Кирова цІерахча паркерча баьцдаэча театре хьайийлар музыкальни фестиваль. Республика музыкальни вахаре доккха цІей хилар иох. Концерт долалада дуккха да хьалхагІа гулбелар грозненцаш. ТІеиг яьнна хьалдизадар театр. Гаьнна дІахозаш екаш хоза музыка яр.

...ВорхІ сахьат даьлча сцена тІа бовл концерте дакъа лоацаш бола артисташ: Москвера хоровая капелла, Нохч-ГІалгІай наьчахьалкхен аллеи цалхарех ансамбль, Ростовски Нохч-ГІалгІайн филармоней вІашагІкхийтта симфонически оркестр, Грознерча художественни самодеятельноста хораш. Фестиваль дІаяхьара вІашагІьелла йолча оргкомитета председателa Б. Г. Габисова Нохч-ГІалгІайчен ерригача къахьегамхой цІерах дІайха моаршал хоатт хьаьшашка. Нов. Габисова белгалдоаккх республике эггара къалха хулаш йола музыкальни фестиваль мел боккха доархІам болаш я. Фестивале дакъа доацаш мел болча композиторий, гІорбаьнача артистий цІераш а йоахаш, Б. Г. Габисова аьлар: «Марша доагІалда, деза хьаьший!».

— Укх музыкальни фестивало, — аьлар цо дІахо, — къаьгга дьагойт советски халкъашта юкъера доларгдоаца доттагІал, ленински къаман политика котало. Дуккъал укх фестивале дакъа лоацаш ба 20 совгІа долча къамех бола викалаш, хІаьта фестивалага хьожаш хургба 60 совгІа долча къамех бола нах. Шеко яц, музыкальни фестиваль ерригача къахьегамхой цІей хиина дІаоттаргхила р а х, из толамца чакхъяргхиларах.

Грознерча къахьегамхой цІерах фестивале дакъа лоацарашка моаршал доатташ къамаьл дир Социалистически Къахьегама Турпала Т. Б. Летковскаяс. Республика культуран искусствен болхлой цІерах хьаьшашка моаршал хьаттар культура министра В. А. Татаева. Цул тІехьагІа сцена тІа баьлар Грознера пионераш. Массане дегаш урлоттадеш, моаршал хьаттар цар фестивале дакъа лоацарашка, хІаьта фестивала хетаяь йола стихаш а йийшар.

Дош лу гІорваьнача композитора Фере Владимирана. ДІайха моаршал делар цо гулбенарашка, Нохч-ГІалгІайчен ерригача къахьегамхошка.

— Грозне хьайийла музыкальни фестиваль, — аьлар цо, — из Іалаьмате боккхача доархІаме гІулакх да. Цу тайпара фестивалаш вай мехкарча городашка хІанз дІайолаена мара яц. Цар чІоагІду вай халкъашта юкъера доттагІал, гаргаккувл советски халкъий искусство.

Нов. Фере дег чура лоаца баьккхар, коммунизм хьалъеча доккхий толамаш даха ка яьла Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой, аьна.

Боккхача безамца тІайийцар гулбеннараша гІорваьнача композитора Д. Покрасса даь къамаьл.

Музыкальни фестиваль хьаеллараx хоач бел йола байракх хьалъайю РСФСР заслуженни артисткас М. Айдамировас

(ДІахододар 4-ча оагІ ув тІа).

ЕРРИГАЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕНЕ ИЛЛЕШ ДЕК

Марк СЛОБОДКИН

Город Грозный сийлен нефто
хозъяь я,
Город тахан ашаращца
екаш я.
Оалхазар мо, гаьна йода
цун йиш,
Музыкальни фестиваль вай
хестаеш!

Фестиваль вай укхаз хьалха
оттаю,
Вайца тахан цо ший борал
хоза ду.
Массанахьа вай ашарий
мукъам хоз...
Ерригача Нохч-ГІалгІайчен
дегаш ловз!

Эрсий, нохчий, гІалгІай —
боккхий вежарий ба,
Сакъерда хоьш, илли дика
оалаш ба!
Из цар гоазал дегІаухаш,
тоалуш латт,
Советски халкъ царца болаш
да цхьа барт!

Город Грозный сийлен нефто
хозъяь я,
Город тахан ашаращца
екаш я.
Оалхазар мо, гаьна йода из
цун йиш,
Музыкальни фестиваль
вай хестаеш!

Перевод яьр
Хь.-Б. Муталиев.

БЕЛОРУССКИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

КЪАХЬЕГАМХОШКА

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тІара даькъала буьц Белорусе къахьегамхой республика фашистски оккупантех мукъаьккха ткъо шу дизарца.

Советски Белорусе аьтта гитлеровски захватчикех мукъадаьккхача Советски Эскара тІемахой, партизански къовсама турпалий, ерригача белорусски халкъа деналера гІулакх даим дагаргда советски наьха дегашка. Советски Союза халкъашта цІаккха а дицлургдац фашизмана дукъяла, шоай Дай-мехко башха-дика кховне баьхан долаш лоаттабьча къовсаме шоай оахар дІаденнарий сийрда гІулакхаш.

Коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхий декхараш кхоачашдеча кердa толамаш доахалда Белорусе къахьегамхоша.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ   СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ   СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Н. С. Хрущев Норвеге

ОСЛО, 2 июль. (ТАСС спец. корр.). Юхаозадена доацаш доттагІлеи къамаьл хилар селхан СССР Министрий Совета Председателa Н. С. Хрущевеи «Норвегия — Советски Союз» яхача Обществе кулгалхоштеи юкъе. Н. С. Хрущева бехарах уж баьхкар цун резиденце — Бюгде Конгсгорд яхача королевски усадьбе. Хьаьший цІенача дег тІара тІаийцар Н. С. Хрущевеи Н. П. Хрущеваси. Цига баьккхача хьаьшашта юкъе бар Общества председатель Кнут Эйдсволд, Общества совета председатель, стортинга депутат хинна Улаф Верету, магистр Эгиль Даниэльсен, профессор Иван Русенквист, профсоюзни деятель Осмунд [illegible]холт, кхыбараш.

Безамерча дешаца Н. С. Хрущевга къамаьл дир У. Верету. Цо белгалдаьккхар, Общества ерригa болх норвежски советски халкъашта юкъера доттагІал чІоагІдара тІабергабаь хилар.

Общества председателa Н. С. Хрущевга делар хоза кийчдаь «Норвегия — Советски Союз. 1917—1940 шераш» яха Эгиль Даниэльсена книжка. Укх денношка доххаш хургда из книжка.

ЧІоагІа уйла тІеяхийта хадийгІар цига хиннараша советски промышленноста толамаш. Іилман культуран дакъе карагІдаьккхараш, советски юрта боахам дегІабар дувцеш Никита Сергеевича даьча къамаьлага. Н. С. Хрущева иштта дийцар Норвеге гІолла лелача хана шийна бІаргадайнарех дика уйла йолаш ше хилар.

Къамаьлаш чаккхдаьнначул тІехьагІа цига дакъа лоацаш хиннача норвежцаша белгалдаьккхар уж цІенача дег тІара доагІаш хиларa хилар.

ВІашагІкхийттача бар СССР кхыча мехкашкарча гІулакхий министр А. А. Громыко, лоазол дехьарча мехкашца культурни бувзамаш дедалеча СССР Пачхьалкхен комитета председатель С. К. Романовский, Норвегера СССР посол Н. М. Луньков.

Цига вІашагІа мел кхийттараша суртдаккхийтар из безаме, дег тІара вІашагІкхетар диц ца далийтар дукха.

Никита Сергеевича цІенача дег тІара баркал аьлар хьаьшашта, цар Советски Союзах уж дика дешаш аларах, шийн бакъахьарча гІулакхаш тІа керда толамаш доахалда аьнна лоаца баькхар цо Обществана.

ОСЛО, 2 июль. (ТАСС). Селхан делкъел тІехьагІа Н. С. Хрущеви цунца улуара нахи Бергене хьалъеш латтача цхьан кердача гІишлонага хьажа бахар. Из — хургйола педагогически училища. Гулбеннарашца къамаьл дир Н. С. Хрущева. Са безам ба, аьлар цо, школаш, больницаш, чуІе цІеноши, деша аьлча саго эшаш мел йола хІамаш хьалъяр сацна доладика гІулакх леладеш бола болхлой, архитектораш, инженераш дакъьала буьца. Советски правительствано кердa латтача белгалъяьккхал норвежски гІишлонхой йоккха гоазал. Цо дика могайр шаьра, кхоме, совдараш юкъе доацаш хьалъеш латтача училища архитектура.

Н. С. Хрущева лоаца дийцар советски градостроительства толамех, мел эшаш дола гІишлош доакъош завода хьа а деш, хІаьта гІишло хьалъеча моттиге цІеноши вІашагІа доха мара ца дезаш йолча гІишлош чІра индустриальни метода йоккхий совленашбелгал а яьхе. ЧуІеча моттигашта кхоачамбара цу методах пайда эцар доархІаме хилар белгалдаьккхар Никита Сергеевича. Гаьна боацаш латтача болхлошта дІатІаьола СССР Министрий Совета Председатель. Цо цар кулгаш лаьи, къахьегама хьалаш мишта ахаш хетт царга, толамаш доахалда аьнна лоаца боахх. Юха жоа лу гІишлонхошка доккха баркал оал Никита Сергеевича.

Бергене яьккха ха из бІаргадайначоа дукхача хана дег чу латтаргдолаш безамедег тІарех вІашагІкхетара башха-дика ди хилар.

Н. С. Хрущеви цунца улуара нахи селхане а Норвеге столице юхабахьабар.

ОСЛО, 2 июль. (ТАСС спец. корр.) Тахан Іуйра поездаца Ослора Порсгрунн яхача города юххерча Херойе яхача моттиге вахар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви цунца улуара нахи. Советски хьаьший цига хьожаргба селитр хьаеча Эйдангерски заводага.

Н. С. Хрущевна цхьана Херойе бахар Норвеге премьер-министр Э. Герхардсени кхыча мехкашкарча гІулакхий министр Х. Лангеи.

В. ХАТУНЦЕВ,
Д. ЕРШОВ,
М. КОСОВ.

НАЬСАРХОЙ ЯЛАТ ЧУЭЦАШ БА

ТІЕХЬ-тІехьагІа сихлу Наьсарен производственни управлене «Назрановский» совхоза Яндарерча отделене ла бола ялаташ чуэцара балхаш. 484 гектара тІара мукх хьекха Іобиллаб. Из болх беш я массехк жатка. ХІанз мукх оардаш латт укхаза. Итт-пхийтта дийнахьа ерригa ла бола ялаташ чуийна даха лоархІ тха отделене, — йоах управляюще Мальсагов Якъуба.

Селхан, 347 гектара тІа дІадийна «беостан-І» яха кІа чуяца болабеннаб отделене механизатораш. КІа хьокхаш я кхы жатка.

Ца дойташ а махулла сихагІа а ялат чуэцара тІагІертта къахьегаш ба ерригa механизатораш. Церна юкъе къьастта белгалваьнна ва толашагІа волча механизаторех цаI — Чарнев Мухьмад. Цуо ерогато нормах дийнахьа 16 гектара тІара ялат хьекха мара ца дезеча тІяъ гектара тІара а кхы дукхагІа а хьекх. Цунца наьна бала болх беш ба кхыбола механизатораш а.

ХІаьарчоа шоай дош чІоагІа деладу Яндарерча механизатораша. Хьинар дагІ ца деш иштта къахьега деза дІахо а.

СУРТА ТІА: механизатор Чарнев Мухьмад ялат хьекхаш ва.

И. Плиева сурт.

ДІАДОЛАДАЛАР ВО ДАЦ

ЯЛАТ ЧУЭЦА доладаьча хьалхарча деношa хьахьокх мишта кийчбеннаб боахам, цун кулгалхой цу лоархІамерча гІулакха. Укхаза гучадоал дииза дисараш, кхоачамбоацараш. Бакъда, уж гІулакхаш вийсдалензар Наьсарен производственни управлене «Октябра 40 шу» яха совхоз мукх хьакха йолаелча.

30-ча июне 2-ча отделене пхиъ ши-шегІа лела комбайна араьлар 100 гектара тІара кхаьча мукх хьакха. Ялат Іодижа хиларах чІоагІа хала дар комбайнераштa из хьекха. ХІаьта а цхьан дийнатьа ах дийнахьа 100 гектар хьекха Іойналар цар. Къьастта дика болх бир укхаза къаьвача, йоккха гоазал йолча комбайнераша ОлиговгІар Идрисеи ИсмаІаласи, Осиев Мухьмада. Норма 14 гектар мара йоацача сменах 20 гектар хьекхе Іобуллар цар мукх.

Ялат хьоккхача комбайнерий гоазал гучайоалар, цар балха вонкъарле еш дола цхьацца кхоачамбоацараш дІадахарца. Масала, ОлиговгІар Идрисеи ИсмаІаласи жаткай мотовила хестеем йола зІанараш дІа а яьха цар метта оасаш ехар. Цу гІулакхо, торо хилийтар вІалла ца соцаш комбайнашка балх байта, хІаьта зІанараш йоххача хана уж тІера хьалелхар, комбайнаш сецар.

Шоай отделенера мукх хьекха а баьнна хІанз кхьоалагІча отделене мукх хьакха бахаб уж. Шоаш маьхкара 200 гектар мукх шин балха дийнахьа хьецха Іобиллеи кхаь дийнахье из ардие вІаштІехьдаргда комбайнерий.

Комбайнаш тІаяхкарга хьежаш форд мо латт гурахьа дІадийна кІа. Къьастта хьакха мегаргдолаш да из. Совхоза техникo торо хулийтаргья дерригa ялат дийнахьа хьекха Іодиллеи дІа ардеи.

Бакъда, дерригa даь дац совхоза кулгалхоша ялат сихагІеи дикагІеи чуийца даккхара. Цар тергал дь яц эггара лоархІамегІа йола фактор — механизаторий материальни безам. Укхаза хІама даь дац нормал тІех ялат хьекхачоеи аьрдачоеи премеш тергйолаш. Из ца даллал сел къе яц совхоз.

ХІаьта цу морча гІулакха дІадахар кхоачахаленца юхаметтаоттаргдар. Кхы а да вІалла ца гойташ юкъера хІадаха деза кхоачамбоацараш, уж да комбайнераштa шоаш яккха еза норма ца хар, цох мел ахча лу ца хар. Из а тергал де доза кулгалхоша, нагахьа сацна шоаш маьхкара лоаккача хана ялат чуэца безам бале.

И. КОСТОЕВ,

Наьсарен района «Ленина никъ» яхача газета редакций кертбоахамо отдела заведующи.

Кердача ялата хьалхара центнераш хьаийцай Слепцовски элеваторо. Укх шера 32 эзар тонн ялат хьаэцаргда цига. Хьаэцаляне цІеи а дий дІаоттаду ялат. ДуккхагІа мел дола балхаш механизмашца ду укхаза. Болх бе йолаялийтай гІадамаш охьаш йола мех, хІаьта цо хІанаде кийчъяьй 700 тонн доакъара смесь. Хьалъеш латт хьажкІаш чакхйоахаргйола поточни лини.

Лоаца аьлча дика кийчъеннай Слепцовски элеватора коллектив белхтокхамеча компанега. Цудухьа управлене боахамашкара хьакхухьа ялат сиха хьаэц укхаза. Машинаш латтаи ка йоврГйоацаш вІаштІехьбаьккхаб ерригa болх.

Сурта тІа шоана гу Слепцовски элеватора лаборантка Кожемякина Зоя. Сиха а цІена ю цо анализ.

И. Плиева сурт.

ДУККХАГІА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ

Мишта кхоачашъяьй ах шера план (проценташи)

Управленеш	Шура	Дулх	Фуаьа	Тха
Сунженски	110	108	128	111
Ножай-Юрта	104	86	45	85
Советски	100,6	74	00	109
Наурски	95	99	86	75
Шелковски	94	151	79	66
Грозненски	90	96	111	80
Шаьла	69	76	71	84
Ведана	67	79	47	146
Урус-Мартана	85	89	62	77
Наьсарен	84	110	58	61
Ерригача республика гІолла	94	98,5	87	78

ДЕШАРХОШТА КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАРА

ЦХЬА шун я шун дахьнад юкъерча школашкарча выпускной классашка обществоведенин аха предмет хьеха доладаь. Из керда школьни предмет хьехаро новкъостал дергда деша баrIача кагирхой коммунистически мировоззренена формироваииъ, вахар, коммунизм бахьан лоттабеча къовсамера шайн моттиг, обществана хьалхашкара декхар материалистически хьисапе нийса кхетаре.

Обществоведене курса лоархIам белгал а боаккхаш Н. С. Хрущева аьннад: «Вай rIерт коммунизм хьалъяра лоархIамера деккараш, коммунизмах дола Маркса, Энгельса, Ленина хьехамаш кагирхошта кIоаргаrIа довзийта. Вай rIерт кагирхошка хIанзарча ханара проблемаш нийса кхетаяйта, кердача сага, коммунизм хьалъе езаш а коммунизме ваха везаш а волча сага оамалаш царга Iомаейта».

Школашка обществоведении хьеха доладар бойкха лоархIам болаш rIуламх хилар кхета а деш город Грозаерча партийни организацёна юкхьанца деиз хаддаиза тIахьожам лоаттабу нувка. Школий кулгалхошцен городской отделацен цхьана дикаrIа бола истори хьеха хьехархой къозста а баь обществоведени хьеха оттабир, хIаьта уж КПСС файкома номенкулатуре кургболаш rIулакх вIаштIехьдаьккхар.

Дукха къахьега дийзар цу хьехархошта новкъостал дара система вIаштIехьйоаккхаш. Царца лаьрххIа семинараш яьй, хIаьта такхлаьннача дешара шера КПСС горкоме вIашагIъелла массса хана болх беш семинар хиннай. Цига философех, политэкономех, социализмах, коммунизмах квалифицированни лекцеш йийшай хьехархошта. ХIаьта из предмет хьехара опыт йолаш болча хьехархоша цу курса цхьайолча темаех методически хьехамаш дьад хьехархошта.

Цу семинараша новкъостал даьд хьехархошта коммунистически парте вай мехка коммунизм хьалъяра тIаберзабаь беш бола практически болх маьарра кхетабе.

Цу дерриганеша торо хиннйгай городерча школашка обществоведени хьехилга лаккхача идейно-Iилмани методически боараме дIадахьа. Дукха дукхаrIа бола хьехархой творчески болх беш ба, хаддаиза эргайоах цар шоай балха методаш. Царех ба хьехархой М. П. Пугачеван Г. А. Тютчеван (№ 2 йола школа) кхы дукхабараш а.

Iилмай лардаш йовзаш дешархоша Iомадаьр ларде а луцаш обществоведене урокаш тIа хьехархоша царна хьайхад Iалам а общество а дегIаяра юкъара законаш, марксистско-ленински философе, политически экономе, научни коммунизма теоретически положенеш, уж вай вахара хоадамболлаш йолча материалаца ювза а ювзаш. Къаьстта тёркам тIабахийта хиннаб КПСС Программа тIа а кхыча партийни документаш тIа а белгалъяьха керда проблемаш Iомаяра. Царех я эггара хьалха коммунизма материально-технически база, социалистически доалахьен формаш вIаши тартаозара а вIашагIтохара а, пролетарията диктатурах дерригача халкъа юкъара пачхьалкхе хилара, КПСС болхлой класса партегара дерригача халкъа партега ялара теоретически положенеш.

УЧЕБНИ материал хьехача хана хьехархоша чIоаrIа теркам тIабохийтащ хиннаб Iомаеш йола материал дешархоша дикаrIа а кIоаргаrIа кхетаерrIолаш а хьехара. Масала, № 19 йолча школа хьехархочо Т. М. Сулимовас социализмагара коммунизмага довлара закономерносташ Iомаеча хана хьалхаrIа дешархой дIаккхетабир СССР латтеча коммунизм хьалъяра хьалех. № 7 йолча школа хьехархочо, Р. В. Никулинас КПСС кхоалаrIа Программе Iомае йолайир парте хьахархочa шин программах беседа а яь.

Цу тайпарча методах хьехам хилча общественни вахара явленей диалектически хьисапе анализе, теоретически выводаш е Iомалу дешархой.

Дешар вахарца дувзилга чIоаrIа лоархIам беш леладу обществоведене хьехархоша. Вахарцара масалаш ца доаладича хьехархочоа хала да обществоведене цхьайола теоретически положенеш наха, къоастае. Масала, къахьегамаки къахьегама отношенехи йола тема. Из тема Iомаеча хана алхха теоретически хьехам баь Iе йиш яц. Хьехархочо производстве буг дешархой, цига уж вIашагIкхет къахьегаш болча нахаца — материальни хьалаш хьадеш барашца. Иштта болх бир № 2 йолча школа хьехархочо Г. А. Тютчевас «Социализм йолча ханара къахьегам» яхача темах семинарски заняти е дешархой кийчбеча хана. Школа йистейолкккаш бола дешархой крекинг-заводе хилар. Цар къамаьлаш дир, коммунистически къахьегама ударникашца, бIаргабайра царна цар болх, къахьегам мишта вIаштIехьбаьккхаб хайра. Цу тайпара дешархой промышленни предприятешка кхузлар дика rIулакх да, царна мугIарера къахьегамхой, цар беш бола Совкха а ашаш а бола болх безалу.

Дешар вахара гергаозара даькъе лоархIам болаш rIулакх да цхьаболча хьехархоша дешархошта практически задани телаш хилар. Цу методах хьехаш хилча дешархой шоайн Iомалу обществени дешаш къоастале, ду даькъе тохкама болх бе. Дукха чоалхане йоаца заданеш кхоачашъю дешархоша. Масала, «Къахьегама отношенеш» яха тема Iомаеча хана дешархошта задани лу городерча цхьан предприятие коллективни договора анализ е бале. «Къахьегамхой общественни организацеш» яха тема Iомаей дешархошта бовз профсоюзаш, комсомольски организацей болх. Цу тайпарча дукха йоккха йоацача, дешархоша йоаш кхоачашъеча заданеша новкъостал ду дешара материал кIоаргаrIа кхетае.

ОБЩЕСТВОВЕДЕНЕ хьехархой дукха тайпа Iилмаш довзаш, дукха хIамаш хоаш хила беза. Цудухьа масса хана тайп-тайпара говзаш йолча специалистех бетталу уж. хIаьта цхьаза уж урока тIа хьа а бехаш царга къамаьлаш дайт. Специалисташка-практикашка дакъа а лоацийташ обществоведене занятеш яро дешархой безам предмета дукхаrIа тIабохийт, хIаьта дешара материал дикаrIа а Iомаю цар.

Масала, социализм йолча ханара къахьегама отношенеш Iомаеча хана № 49 йолча школе вийха хиннав локомотивни депо инженер Ков. Токмачев. Цо дийцар дешархошта депо истори, революци хилалехьа депо хиннача къахьегама отношенех, цу хана хиннача а хIанз долча а къахьегамах хьалех, къахьегама къовсамаш къестадара порядках.

Цхьайолча школашка (№ 7, № 57 школаш, № 1 йола школа-интернат, кхыяраш) урокаш тIа къамаьлаш даьд республикански а Октябрьскийн Заводскойн районий а прокуратурай бойхлоша. Дешархой дIаккхетаргболча формах масалаш а кхуллаш дIахьехкай цар вай мехкарча суйий а прокуратурий а беах мишта вIашагIбеллаб.

Обществоведене хьехархоша газеташ журналаш систематически деша Iомабу дешархой, вай партей правительствей чурча а арахьерча а политика хьакъехьа политинформацеш ейт царга.

Деша баrIача кагирхой идейни боарам лакхбара а новкъостал ду обществоведени Iомадаро. Школашка хьехинвай цхьа боарам а болаш йола идейно-кхетама балха система. Дешархой вIашагIбетталу Грозаерча къаьнача коммунисташца — революцеони болаше дакъа лоадаш хиннарашца, къахьегаме шIи хеза болча нахаца. Дукхача школашка вIашагIа ехкай болх беш а я В. И. Ленина музейш, Iомабеш ба коммунистически къахьегама бригадайя ударникайя болх. Хьехархой хьалхлеица дешархоша Iомаду предприятей экономика цхьайцадола дешаш, дукхача заводий исторех йола материалаш rIульяй.

Обществоведенех хиннача экзаменашта хьахьекхар дукхаrIа йолча школашка йийша курс дешархоша дика кхетаяь хилар, цар политически сакхетам шербенна хилар, марксизмаи-ленинизмаи лардаш Iомаяра бола школьникий безам лакхбевна хилар. Цунга хьежжа дегIаевнав хьехархой а, из керда предмет кIоаргаrIа лайзад дукха.

Бакъда, цхьадола кхоачамбоацараш а да обществоведени Iомадара даькъе. Белгалде доагIаш дӀа цхьаболча хьехархоша материал йоагIача идейно-теоретически боараме хьийха ца хилар, цхьайолча хана алхха учебника тIа ладъар мара а ца хьехайи. Из предмет Iомадеш долча кхыча предметашца дувзилга а дика вIаштIехьдаьккха хиннадац.

Уж кхоачамбоацараш хургдоацаш вIаштIехьбаккха беза хьагIадоагIача дешара шера обществоведени хьехара болх.

П. ЛАТЫШЕВ,
КПСС Грозненски горкома секретарь.

Барт-цхьоагIо хилча

ЧАКХДАЬЛАР 1983—1984-rIа политически дешара шу. Итогови занятеш яьй Ново-ГIалгIай химически завода политически дешара кружокешка. Укхаза гучаяьлар лаьрхIараша материалаш дика Iомаяь хилар. КПСС ЦК декабрьскии февральски Пленумий материалаш къаьстта дика евзай царна.

Цуд совгIа, производстве шоашта карагIдаьннарех, кхоачамбоацарех, продукцега дIадолар лохдарах, къахьегама осалле лоттьярах хьахулача пайдах беседаш йир цар занятешка.

Укх шера къаьлкарча йтта бетта валови продукци арахецара план 14 июне кхочаш а яь планал совгIа иттащ эзараш сомий махка продукци арахийцай цу завода коллективо. Иштта укхаза цу хана чухь дIадахача шераца нийсхича 5 процент догIаьнай къахьегама осалле, дикна чухахьа даьннад продукцега дIадолар, кхоаьй эзараш сомий махка бедаш, электроэнерги, кхыйола реагенташ. ХIаьта иштта къахьега из коллектив таьна тIехкхоачашде лаьрхIаш а семилетка яххагIча шера шё тIанйца социалистически декхараш. План 15-ча декабре кхочаш а яь эзараш тоннаш кийча продукци семилетка юрхIлагIча шера чотах укх шера арахецa дош денна ца.

Дукххача къамех йола тха коллектив барт-цхьоагIо, вIаши доттагIал долаш хилар политически дешара нийсса цу rIулакха накъадаьлар, — аьлар цу толамех лаьца шийна къамаьл деш завода директора кой. Томасова. Укхаза болх беш ба эрсий, украинцаш, нохчий, гIалгIай, эрмалой, татараш, белорусаш, иштта кхыча къамех бола болхлой. Цар шоайла новкъостал ду балха тIа, дешарца, балха опыт дIа-юха эцаре, кхыдараш а.

— ДIалъяжал шо, кьове специалист Парагульгов Махьмад воккхаrIвола мастер волча красноторочни цеха коллектив, rIулакхашца, — аьлар цо ший тхоцара вьамаьл кадделаш.

Оаха хьойшал тох, къамаьл ду Махьмадайцеи цул дукхавча къамех латтача коллективаца. Кр 20-rIа цу мара довцаш яа, жига сar ва комсомолец Парагульгов Махьмад. Казански политехнически институт чекх а йьикха укхаза балха вевав из.

Кердадар дойза е ца балха шчаьдаьаьъ а rIерташ вола Махьмад опыт хьаIомае Ростоверчеи Таганрогерчей лаки басари деча заводашка командировке вахийтар заводо. Диццургдоаца дика хIамаш дукха дайра сона цу заводашка, яхаш дуеч цо. Производства эрригача процессашта механизаци яь а цхьаерашта автоматизаци яь а, къахьегам дика вIаштIехьбаьккха я уж заводаш.

Цу заводий балха опытах дукха хIамаш шоай цеха балха процессашта юкъейолла лаьрхIад Махьмада. Советски Союзерча дукххача къамашта юкъерча доттагIалах лаьца йола газеташ тIара, кхыйола материалаш еш беседаш ю цо цеха бетта цхоаеш кхьайра.

ХIанз коммунистически къахьегама коллектив аха цIи ерзкхара къовсам лоаттабеш я нов. Парагульгов кулгалдеча цеха коллектив. Дукха да цIи кхе коллектива ваьаре дика rIулакхаш. Арахеца продукци дика хилара, къахьегам лертIа вIаштIехьбаккхара дукха хана дика дарра... доттаrIлелаш цо. ХIаьта цена хила бойrIачул продукци мах 6 процент лох а беш 17 дие хьалха кхоачашъяь цеха коллективо ах шера план.

Шоай ерриг а хьажа дукха хIа йоацаш керда декхараш тIалйцача цеха болхлоша укх дешар кхы а дикаrIа хьаьлат.

М. ТУМГАЕВ.

КХОМБАРА ТIЕХЬА

Грозненски химически комбината коллективо боаха къовсам лоаттабу арахеца продукци дика хилийтара, из арахецарга дIабола мах лохбарах. Тха комбинате арахецача продукцега дIабола мах 1 процент лохбиче торо хургьа кходальча ахчан чотах бIаьш эзараш сомаш мах бола продукци арахецa. Комбинате эггара дукхаrIа мах дIабедар бедал а. Из дика кхета а деш кхомбе беза цун. Укх шера хьалхарча пхе бетта бедалгеи кортерча материалашкийн дIабола мах лохбарах кходаь ахча 183 эзар сом да. Арахецача продукцега дIабола мах кхы а лохбара йурча резервех бизза пайда эцаш хIанз а. Уж резерваш комбинате дукха я. ЧIоаrIа лоархIаме да технически нормирован яра болх орга а баьнкха тоабар.

ТIехьатетта йиш йоаца декхараш да коллективна хьалхашка латтараш — материалашш реагенташи йоаре боарам вай мехка хьалха латтача химически предприятейчунца нийсболийта беза. Кхыча химически предприятешка фосфорни кислотага дIадоалачул дукхаrIа ахча дIадода тха предприятие. Цхьа тонн спирт доаккхача доаду фосфорни кислота 4,5 килограмм кIезигаrIа довдиче, цо пачхьалкхена бу пайда эзараш сомаш ахча да, хIаьта иззал силикатех носитель кхоачиче, цо пачхьалкхена бу пайда шозза дукхаrIа ба. Цу шин факторо химически комбината коллективега торо хулийтаргья пачхьалкхена бIаьь эзар совгIа сом ахча кходе. Уж санна резерваш кхы а я тха комбинате. Арахецача продукцега дIабода мах лоха хургба мехкдаьтта чакхдоалача заводаша хьаухийта бедал дика хиларга хьежжа. Спирт доаккхача цехашка бедала лаьрхIа хьаухийтар дa дукха мах дIабода лоаоктанови бензин. Цунга дIабодё мах шозза дукхаrIа ба газа бедалга дIабодачул. Лохоактанови бензина бедала когаметта спирт доаккхача газа бедалах пайда эцаро вIаштIехьдоалийтаргда шера 600—800 эзар сом ахча пачхьалкхена кхода. Цу даькъе Iалаьмате чIоаrIа лоархIаме rIулакх да тха комбинатэ лаьрхIа бедал арахецаргйола Карабулакски газобензиновой завод сихаrIа болх бе дIайолайийтар.

Л. ПАРАМОНОВ,
Грозненски химически комбината плановой отдела начальник.

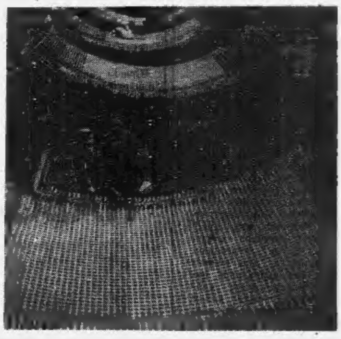

Нохчийна йистера дукха 45 йокка дIаухийт «Электросила» яхача Ленинградски электромашинаш еча объединене продукци. Ленинградхошта хьаь энергооборудовании болц беш я вIашагIкхайттача Iарбий Республика, Непала, Ганей, Гвинея, Сомале, Судана, Цейлона, Индонези, Афганистана, Инде иштта кхыча мехкий а предприятешка.

ХIанз «Электросила» яхача завода кхоалаrIча цехе. Кийчъянь йоалаш латт Инде Бхакра-Нангалерча электростанцена лаьрхIа йола 120 эзар киловатт йиш бола гидрогенератор. Заводе тропически мехкашта яьа мел яьчул йоккхаrIа я из гидрогенератор.

Машина проект оттаеча хана кхы бола бе бехаргболчa моттигa климатически хьалий лаьрхIам бир конструктораша: фен тIоадал, лакхара температура. Гидрогенератор тIера кхала къаьстта йола хIамаш хьаьй. Уж я тIехникача материалех яь. Къаьстта долча лакаша, Iоагъа, электротехнически болата, бое болча металлаша тIера йоъа из йолийтаж лораергья гидрогенератор.

СУРТА ТIА: «Электросила» яхача завода кхоалаrIча цехера Бхакра-Нангалерча электростанцена лаьрхIача гидрогенератора статоре секторош.

Л. Устинова сурт.
АПН.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

ОКТЯБРЬСКИ районерча «Гойт-Корта» яхача къоначa мехкдаьтта промысла мехкдаьтгахоша йоккха производствени котало яьккхай: цар ханал хьалха кхоачашъяьй мехкдаьттен газе яккхара ах шера план. 25 июне дешн шоллаrIча ах шера чотах доагор доаккхаш ба уж.

ХIанале а планал совгIа массехк эзар тонн доагор даьккхад «Гойт-Корта» мехкдаьтта промысла коллективо. Промысле даьккхача мехкдаьтта хьал тоннага дIабола мах планехчул 8,9 процент лохбаь, хIаьта из бахьан долаш 85 эзар сом совгIа пачхьалкхен ахча кходаьд, къахьегама осалле 1,2 процент лакхъяьй.

Октябрьски районе промыслашка хьалхаrIа деиз мехкдаьтта доахача моттигашкарчул дукха а халаrIа да укхаза мехкдаьтта даккхара хьалаш. Геттара кIоаргачара доах укхаза мехкдаьтта — 3500—4000 метр. Скважинашка болх байта а халагIа да иштта кIоарга йоахаш хилча. Цхьабакъда, из нийтта дале а, хьалонаш эша а еш мехкдаьттен газе яккхара план дина хкоачанъьан хьалхаrIа промысла коллектива.

КЕРДА техникех толамаrIа йола технологи шерра могаьнкахьаро йиш хилийтай къахьегама осалле дика лакхъе а мехкдаьтта дукхаrIа даккхь а. Цу промыслера къахьегама осалле ихеза лакхаrIа а керда техникен толамаrIа йола технологи балха юсье кIезигаrIа кхухьача «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промыслерчул. Цу промыслера производстве технически боарам лакха хиларо цу тайпара цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга дIабода мах а лохбаьб. Телемеханизированни промыслерчул кхозза совгIа лохаrIа ба укхаза мехкдаьтта тонн яккхарга дIабода мах.

Семилетка ялхагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяьаь дукха лоаттаеча яьа хьалха латтарей а промысле дикаrIа йола мастера коммуниста нов. Промысла кулгалдеча мехкдаьттен газе боахача бригаде мастера хьонача технолога нов. Шатова кулгалдеча мехкдаьтта Iоахена, дIаккхуханйтача, резервуарашка чуухьача бригадан коллективаш. Цу бригадай коллективашта коммунистически къахьегама коллективи аха цIи [illegible].

Доккхий толамаш даьхад мастера нов. Промысла кулгалдеча мехкдаьтта доахача бригада коллективо. Мехкдаьттен газе яккхара ах шера план ханал хьалха кхоачашъяьча цо, 25 июне деиз шоллаrIча ах шера чотах болх бу, йаланал совгIа даьккха мехкдаьтта цхьа эзар тонний совгIа да, 20 эзар сом совгIа пачхьалкхий ахча кходаьд.

Иштта дика толамаш даьхад мастера нов. Шатова кулгалдеча бригада коллективо а. Цул вIаштIехьдаьнад шо мел даьккха мехкдаьтта валлашка дIахьухадла мара цо дебаш кийчае а ца дойташ лорадe а.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» НПУ ПТО начальник.

ИТАЛЬЯНСКИ ЮРТА КРИЗИС

ТАХАНАРЧА Италена эггара лоархIамагIарчарех цхьа дош — юрта боахамера хьал тIа-тIа дукхаrIа дувц итальянски газеташен журналашен. Берриге ахархой ракъа боацаш, хиларо, шоай доалахьа геттара дукха лаьтташ долча наха ахархошта кетар де ца тигаро, производство соцёена хиларо йизза йиш кулийт итальянски юртара социальни вIашдухьаленаш чIоаrIа иръкхнай, аьнна, ала.

Цхьанена а хьайле йолаш дац цу халоний баьанаш. Шоай боахам шоаш а ца лелабеш, болх байта лаьтта испольщикашка, арендатораша дIателаш болча помещиккий кара да лаьттан доккхий доакъош, хIаьта испольщикашен арендаторашен цу лаьтташ тIа балхаш ду хьабоалача хьувкъамах ах гаргга а кхы а кIезигаrIа мара шоашта юхе ца буссашехьа а. Ахархошта къаьстта низкъала эксплуатаци ю мехка къулбехьарча оагIорахьа. Укхаза чIоаrIа низ кхоачаш йола лаьттан аристократи хиннай испольщикаша балхаш деш йолча лаьттай участкаш тIара миллионаш доходаш тIа а ухаш городашка бехача помещикех. ДIалаха бIаьшераш дагадохийт укхаза дукххача хIамаша: ахархой дешар ца хоаш хиларо, цыно лоаттабу низ чIоаrIа хиларо, юкъерча бIаьшерашка хьинарех тарра, готтига улчанигаш а йолаш тишача юрташа. Цхьабакъда укхаза бехаш бола жая хувцамаш хилар, лаьтташ кердоача хахагара совлелаш дIаяла деваш ба.

1799-ча шера неаполитански короля Фердинанд IV цхьан районе баьхача ахархошкара хьа а даьккха Сицилера совгIата дукха лаьтта делар цу хана къулбехьарча Итале республикански болам тоIабеча белгалваьнача английски адмирала Нельсона. Цхьа бIаьн ах бIаьн шу да, дIайийна хIама дика хулаш йола участкаш дIахеца е йохка безам а боацаш, адмирала тIехьено цу лаьттана дIбал ду. Чакхбаьлар дунеп шолдаrIа тIом. Лаьттай доацаш болча ахархоша шоаш хьаллаьццар «Нельсона графство» аьйна цIи хьеза дола из лаьтта. Цар лоаттабу къовсам дIабова берригача мехка, 1956-ча шера Итальянски коммунистически парте вIаштIехьдола аграфство юрташкарча къахьегамхошта дIайлара хьакъехьара закон парламентага могадайта. ТIаккха тайп-тайпара духавленаш хьовзаю лаьттай даьша: летка болалу, rIулакх тIехьадоах, цар барт-цхьоагIо йохаяр дукха къаьст-къаьстача ахархошка лаьтташ доха болалу. ТIеххьара, соакха хьадде реценни тIанйцар селла дукхача шерашка цунна тIаккхуви хиннача ахархой дезалашта 3,5 эзар гектар лаьтта дIахьожадара къахьехьа.

Йоккхача участка дакъа йиш я из участок массехк сагага арендах дIаяла, хIаьта цар шоай аргIанна цу лаьтта боахийт цу тIа болх беш бола ахархой. Цу тайпара шолха боад издольщика фоарташ тIа баrIараш. Лаьттана доал деш-м юридически нах а хила йиш я, масала, пачхьалкхени учреждении. Лацио яхача столични областа обороне министерствос цIайайна хIама дика хулаш доаццача лаьттан 400 гектар [illegible] Бартоломазн яхача цхьан [illegible] rIара. ХIаьта цу моагIаро из лаьтта арендах дIаденнад Сардинера баха тIабаьхкача жа кхоабаче ахархой массехк дезалга, цо царгара хIара гектара лоархIаш 30 эзар лир доакх даьгIенаш тIа цар жа доажадарах. Дерригa а лаьрхIача жа кхоабача ахархоша цу лаьттах шера дIадала дезар 14 миллион лир гаргга да. Царех пхи миллион — кхе легкови автомашина мах — мозгIара кхеа юс.

ЧIоагIа шIа хьаa ба аренда маьха хьахъехьарча договорага юхахьажара тIехьара Калабрета, Реджо-калабрии яхача районера сомий бешамай арендаторий болам, лаьттай даьшаш арендатораштен юкъерча rIулакхий къовстам беш йола договора дукхха положенеш фашизм йолча хана оттаьв а. Шоаш хьайьча продукце маьхах алхха ткъо процент мара хиннадац дукххача хана деиз цига балхаш деш а хьувкъамаш чуэцаш а болча ахархошка дIаккхоачар. Къахьегамах ду мах иштта хиларо йиш хулийтар боккхийча помещиккий кIезигача дезалашка Iалаьмате доккхий пайдаш шоашта чукхахьа — шера 4 миллиард лирага кхоачаш.

«Унита» яхача газета редакцега хIанз дукха хa йоацаш письмо кхаьчад Калабрерча цхьан ахархочуннгара. Экономически хьала стабилизаци яр духье хIама кIезигаrIа дла, яхаш, тIерча правительства деш доло тIахьехамаш дувц юхьанца письмо авторо — Джузеппе Папалиа. Оашош хьалхачул дукхаrIа дув оаш, кIезигаrIа дла деш, йоах тхога правительствоерча господаша, яхаш яздy Папалиа. Сай доалахьа кIезиге лаьтта а долаш волча са правительствага ала безам ба: нагехьа сенна массехк шу хьалха оала дуаш хиниар кхешн баьца дааращи мара а ца хилча, хIанз из а тхона тоъала а ца хилча, фу лол-теш оахи чуквенньа даккха десар.

ДIахо письмо тIа йоах: «ЮагIа етташ йола налогаш дашшан совзъюа, тхона кхы хац фу дахь дIахо дахаргда. Фуд тхога де йиш яр? Къовл де тхона ха а хац е безам а бац, цудухьа тхога де йиш яр да — е иза дахилга а политика хувцаре тIехьа къовсам лоаттабелга».

МЕХКА, къаьстта а Къилбаседе, шерра даьржа да капиталистически хьисапера боахамаш а, эггара кердаrIара техника болаш а, дIацуаш дайча лаьтташка дукха капиталовложенеш ухайташ а, болх бе оттабаь дукха нах лелабеш а да уж боахамаш. Керттера моттиг юкъасашеи пипрусоен а кхыча а еттавеи дIа а лоацаш болча итальянски юрта боахама лостамо ше а дIолех хьуяньлаиаш чуэцача хана болх беш дукха нах хулга. Цудухьа мехка Iалаьмате дукха юртбоахама болхлой, е батракаш ба бIаьш эзарешка дIаккхоачаш. Къаьстта халача хьал тIа ба цига батракаш; сезонни мара къахьегам ца хиларца дувзаленна хаддайза алапеш ца хилар, балха дIа дIаьха хилар, баха моттиг во хилар. Къаьстта проблема а сезонни балхаш деш болча ахархой дезалашкарча кхалнаха алапеш телара rIулакх. «Цхьа цунга белерца» помещикаша маIача наха баьчох телачул кIезигаrIа алапеш тел кхалнаха баьча балхах, маIача нахага санна болх булац кхалнахага яхаш къар а душ. Цу дерригие бахьан-м кхыдар да: батракаша хьегача къих кхы советаrIа дакъа а шоашта социализм помещиккий безам хилар. Лаьттай даьшта цунах йожа хумаз мел йоккха я кхетадара тоъам ба кхалнаха дийнаьа беча балхах лушбола мах, дукхаrIча хьале, маIача наха беш балхах лучох 60 процент мара ца хилар аьлча.

Юрташка лелаш йолча порадкашта рекъа ца хилар къаьстта чIоаrIа да батракашта юкъе. Укхаза санна юртбоахама кризис хилар гуча а долаш Италена лоаллеха дадача мехкашка — Испане, Франце массехк эзар юртбоахама бойхлочо демонстраци е забастовка йича цунах йоккха событи лоархI. ХIаьта Итале кастkаста хулаш да берригача мехка а цхьан хана бIаь эзараш батракаша забастовкаш ега, йоккхача городий улицашка гIолла лозунгаш а долаш ахархой демонстрацеш чакхъовлга. Батракий низ болаш йолча къамаш федерацев вIашагIкхайттача юртбоахама болхлоша керттера дIадехараш да балха ди лоацделга, алапеш тIатэхига, баьча балхах кхалнаха а маIача наха нийсса алапеш телга, эггара чухахьа даьлча хургдолча алапе боарам оттабелга. Юртбоахама балхаш деча хана керда техника юкъейоалаелга чакхдаккха rIерташ ба батракаш.

ХIанзара правительство, хьалхаrIа хиннараш а санна, шийха ахархой rIоача хетайта rIерташ, юрта боахама пачхьалкхен ссудаш телара реклама лелаеш я. Ше из деча хана цо хьакхайкаду моагIа ше тIаккхуергьяр вай ханара, декаrIа дола, «унахшIена» боахамаш дегIадоаладелга да, яхаш. Практике цунах хулар фуд аьлча, новкъостал дIаккхачийтара хьалхара кандидатий капиталистически низ бола боахамаш да, хIаьта вой хавар техника а йоацаш, безам бале а беце а, rIулакх къонача Iаьдалех леладанза ца довла кагий къахьегама ахархой боахамаш тIехьадисача боахамашца дIа а лаьрхIе дIаккха езача социальни прослойкана юкъелолх. Iаьдала керта латтача христиански демократаша хьалхетт, цу тайпара къегIа болча ахархой чотах капиталистически боахамаш дIахо а дегIадоаладелга.

КЪАЬСТТА шоай тайпара политика лелаю администраци кооперативни боламца. Хозяйственни кооперативай, политически эггара дайча «тешаме йолча» кооперативай хьашташ теркалдеш я администраци, цхьабакъда, моллаrIа алйа а цхьа хIана дехаш арш кагийча ахархой «Цlе» кооперативай хилча, цар довзараш терна ца деш дут.

Цунца цхьана ахархой боламо беча тIагIоартамах ца а доалаш, шоай генеральни лини кхача тайпара йоллашехьа а кагийча ахархой, испольщиккий хьал тоадаргахье вай дола rIулакхаш ца дича хьалац доале латта rIоараш.

ХIанз дукха ха йоацаш тIанйцад издельщиккий декъа 5 процент алсамдоаккхаш дола закон. Юкъебенаб испольщикни балхаш деча участкашкара лаьтташ арендатораша дожалга лоархIаш бола сопим а, цхьабакъда, цу кхьан участка тIа 30 шерал кIезигаrIа йоацача хана арендатора дезало болх бергххача мара-м дац из. Закона яхача юкъедоагIаш дола лаьтташ ахархоша дIавцилга, мадарра аьлча, чIоаrIа халача даьлкха да, хIана аьлча уж участкаш соа езе я. Цу тIа а законодательствайн практике ца чакхдаккхара юкъе йоккха юкъ а йоалл.

Шоай дай а даьдай а баьхача моттигашкара бака а боаш, шоашта беркате моттигаш хетача промышленни Къилбаседен городашка дIааарех шоаш наргIата бергба аьйна хетараш геттара дукха ба. Милана, Генуя, Турина заводашца болхлой эш, дезалаша «шоай разведчикаш» — кагирхой ухийт, тIехьаrIа берриге дезал а цига дIагIоргхьлорга са а туьеш. Поездашца баха билеташ йиду бIарчача дезалаша. Ахархой Къулбехье яха дIаух промышленни Къилбаседе. Укхаза Альпи яхача лоамашка кIад ядача городашка, заводий контарашка тIакхоач баха баьхкараш эггара хьалхара дикке балар.

Фирмашта эшараш лаккхара квалификаци йола болхлой ба, хIана аьлча автоматизаци еш а тIа-тIа чоалханегIа хулаш а я производство. «Фу де хоеш ва хьо?» аьнна фирма хаьтаю даьча кетараа кхетану хьай малжанаш, хьай баха из мара, кхы говзан йоацаш хье хиларах. ТIаккха де йиш яр цхьайха да — иззатья мара цхьан сага шийна а кхоачам бергбоаца кIезигача алапех нийсден-денна балхаш ду болхла а хиина rIишлоне дIаоттилга. Цу тIа а къулбехьарча наьха дезалаш дукха а хул. Иштта Къилбаседе хьахул кIезига ахалеш пийдеча эггара къегIа йолча пролетарията прослойка.

УКХ тIехьарча 10—15 шера юрташкара кхачехьа баха дIабода вах массехк миллион сага хилар белгалдёх итальянски прессо. Алхха къоаной, цIенах, берашш мара кхы сar юкъ ца буcаш а юрташ я.

Наха бе болх боахаши «экономагIа» ахархой болаши областе индустриализаци йолаяра белгалло я из а, яхаш, Таранто, Апулe йоккха металлургически завод йиллара rIулакх чIоаrIа айдаь дувцаш дар хIанз дукха ха йоацаш итальянски газеташ. ХIанзехьа а заявленеш тела йолаеннай балха дIаэцар дехаш, цхьанца моттига массехк я заявлени, цхьабакъда, rIишлон организатораш хахаш ба бе болх боацараш специальносташ йоацаш ба, яхаш.

Гередс, ойна гуча тайпара, керда чоалхане проблемаш дукхьала отт хьалха ахархо хиннача наха. Кхы нийсъ—на ба юрта хувцамаш дара тIехье, лаьтта къахьегамхошка кхачийтара тIехьа къовсам лоаттабара низ. Итальянски ахархой бокха а дика организованни а низ ба, хетаргахьа цар низ кхоачаргба хоале лаьттача гIозаркашка шоаш яххар дайте. ХIаьта а къаьст-къаьстача ахархой къахьегам ларде а болаш лелабеча боахама низ кхоачаргбац халонаш эшае. Iилмана тIехьара гучальна говзалаш терко а еш вIашагIъяккхача «юртбоахама фабрикий» конкуренцена дукхьала отта, керда техника эца, хIалак ца хулаш кIалхарбала. Цхьабакъда, уж еррига проблемаш къоастаелга алхха капиталистически строя фаиаел арахьа мара кхоачашхургдоаца хIама дац.

В. ПОПОВ.
(ТАСС).

«СЕРДАЛО»
ЪагIа оагI. 4 июль 1984 шу.

ХЬАЛХА ЛАТТАРИЙ ОПЫТ

НИЙСА ПАЙДА ЭЦ ТЕХНИКАХ

Шеррa кха чуловечa жатка тiа ухх шерa дукхахьна болх бе бийлаб ёл. Цукхьа из мишта вiашагiехьа хьа а цо хlант мишта хьйхх а хьехар со хьаlххаlтé а. Цаl а шиь а кéс lодхлла йиш болаш а ЖВН-10 кха жатка. Оьха кхаа кéс дилла дьархlар, цхьабакъа, жаткана лалла яа а дуллаш, комбайнана уллун. Цо тхоlа йиш дулийт жагаа болх мишта бу дикагlа кьохтадé, цо кéс нийса lодуллий хьажа.

СК-4 кхача комбайнана тlехьатессар оьха жатка. Цул тlехьагlа цо илат мишта хьокх хьежар тхо бокьонца. Болх хlокх бора, тlаккха тхо тайпар лаккача кхьхьегама оьсарленца болх бе йиш йолаш тхоьш хилирах. Эггара хьалха, бокьонца илат чуььца доладениача дийнахьа хьекха кхсарна lодилхар оьха 80 гектара тiаpa хiа.

Мишта вiаштlехьадьыр тхо из? Эггара хьалха, из тхо вiаштlехьадьыр агрегатий ёлча-шортан нийса лелияр бохкий долан. Сецна, илат гаур жалла тiаьхь долча кана селхьата 5—6 километр мара ца ...

... оьха комбайн. Дй делхьийта а хьаьча. Илат доьладениача хана сихагlа лела хьаккар оьха агрегат — сахьата 8 километр гахьачаш. Мишта болх бир оьха сайрийна тхир а диллагна, тlаьхьина латта илат дешлалца йолча хана. Цу хана шортlигагlа лела хьаккар оьха комбайн.

Кlин дистатга - кийлкаатга хьиjка сихха шортан лелаю оьха комбайн. Из жатта а лаьха а долча моттиг шортагна а кийлхен лахён долча моттиг массагlа а лелаю оьха из.

Ухх тайпара норман оттайл оьха тхоьш долча. Болх оьхла дlаболабалехьа бокьонца хьеж тхо кхайга — цу тiа ар. харш, кlоаг. хьийола, йолча кхьеганна дукхьаl нйкка, из кха соккерйолаш, оьтхал кагьерйолам хlамlа йоl. Цу тайпара хьостецавачи кхай тlа болх бе аттагlа а да, из дукхагlа хьа а.

Ялат хьокхам тхьам ...

... кхыьжа ... Болх бех 10 сахьат массаза доал мачиша ...

Полшенек, тlехьатессса ЖВН-10 кха жатка а йолаш йолча СК-4 кхача комбайнана цхьа сат мара вагlан. Цхьабакъа, хlара дениш 20 сахьата хала болх цхьан сагата бухургба хьача — из бакъаш. Цуцуьна тха колхоза правление нийса болх бьаб цу тайпара агрегата тiа ши сат хьажарца. Сана гlоночана вайгар Кубранов Иван. Цунна техникан дика я йиш, комбайн нийса а лелаю цо.

Тхоай балха распорядок ухх тайпара оттайл оьха: дийнахьа Кубранова бу комбайна тiа болх, хlаьта сархьен бийсанан ас бу. Болх мишта вiаштlехьадьыр хьал боиане а оьсарле лаккарlа йолаш а хьахьта йиш бух.

Оьха хlара сахьата юкъера лаккарlа барм гектара тlара илат хьокх, технически нормех жатка хьака йиш ир 7 гектар мара оцо а.

Хlокхана оьха баьжна тоам доьхур дан тахна. Тхоай нур ду оьха агрегато дийнахьа ...

... бу болх дукхагlа хилийта гlерташ. Цхьа ди дахьачеа гlолла, йоккхача участка тiа тхо оттайла хана, 80 гектар хьккар оьха. Оьха ладаьжlар — цхьан дийнахьа 110 гектара тlара ка бела илат хьекха кхсарах йоllала.

Ховш ду, илат хьекхачa хана техника бахьа мукъ тlаболам болх бе безаш. Хlаьта тхо из мишта хьлажа а гlертар. Оьтхал кагьениш дошуа балхана сеца техника лоаттае йиш яц. — из тайна лехкар дар оьха тхоьшта хьалхаша оттадьр. Хlаьтa заса из тахан халачан дика а ду.

Ялат чувича агрегатана болх дукхагlа бербалахш лола гlулаxх вiаштlехьаддкха деза массане а, мугlарерча механизаторгиа бокхагlа болча специалисташна кхачамла болча. Гуьрхаьа яллаам хlадургдоiл лаьтта аха долах тхо кlалха хийна культуран чуйне на дикьдинте а. Ялатна дика кийдара кхочнаhана ла хаа а цу шай богар. Цхьабакъа, дукхагlа хина кхача тайнара нийсу ...

... ча хана мишта мо ук. Ялат чуьйча доладениача хана кха шаьра на хилча агрегат хийна дlайолайш. Соь члoeгlа вагlора юlлам цхьайолл оьтхалан кагу агрегата, хlаьта цу лаха из кха на сецача а хlам. Цуа соьнгlа, болх беча хана сихха дlа а йохалац.

Лаьтта дика ца кхидача, лаьтта леладар культура юьхьанайолча участкашка лелча кхоча, илат тlадоха хьам ...

... оьсарш хьалхуь. Ялат чувьйта хана оьсар моттiалатта тiа а хьерчаран агрегата болх хатгlгау.

Тха бригада кхалоттар ... денних 1700 гектара тlара илат барх1 балха дийнахьа чуйбе дехха хьига, хlаьта оьха тхоай дош кхочуш а дергда.

М. РОСЛАМБЕКОВ.
Наурски производственни управлени Ленина цlерахча колхоза комбайнер.

ЛАКХАЧА ХЬОКХАМАШЦА

Бирсей хадо ла езаши хилар «Шелковской» кхача совхоза кх леладархощ ... тура Iан ухх шерара бlаьстихь. Мишта хилар ух хаъаш жа лелодича мастера Николай Ефремовин Канищадзе жа Iуй бригадина а. Ноябрь бетта гlор а из дlайттар ... бургьашкара гlомарой, ... хилла из ... хи дар. Цхьабакъа, бригада на лушй ... Аьна, концентратий хlара килограмм, дажбений хlара гектар учете йина а чlогlа кхееш а яр. Цо оттача хьача жа lулашта ... бийолам кха езаш хулар хаст-хаста. Цхьабакъа, дерригa a чакхдалар ... кхьы устагlа цу кхестар, Янстедьлар iа а. 12 тоьн жа кхо-кьа.

Дlаlахача шера жа дерга ма дьалингго а Николай Ефремовна ... Iоахарий lулe ... лерттiа гlулакх деш сат ... Ахкан лоаттача хийа кхожа Iу хуьцаеннна цига. Хlаьта подпаскан — кха а дукхагlа. Шолй бригада членашта дага а бахына дар дьархlар, цхьа сат мара шолй бригада хьачу цу шинна цу Iуз а лелаце дошуна хилла.

Бригада бераг члешан хуьшушшуш шин Iуз гlулакх ле болабелир геттара хаза а хетадь. Лаьрхьа а кьаьстта нlогlагlа белам тlабахнята а болх беш иар подпаска Макримен Геннадийн ... Анна Федоровна — вошка кьягlа волча жа Iуж сесаг.

Цхьабакъа, хlанз хала деноща тlехьашкахь даьдь, ... дарна хьуьйкал ... чакхьайнан, хlаьта хьуьнкан дика а хинай, — керттерча Iудакара хlара племенной кхак ... ра йаьккай дошо бесса биткинга 13—14 сантиметр бlаьхан бо болча хьая 10,6 килограмм ... лаьтача племенной хlара кхiа тlара 3,6 килограмм. Из тайпа лакка ... Нохч-Гlалгlайчен цхьайна а ... ... бале гамаша.

С. ЧУХАРЕНКО.

Узбекистана хий делкача лаьттаьшка дикá хьайчад фийт бола ялат. Янгийольски производственни управленерча Свердлова цlерахча колхоза механизаторш хlа чуцца болабеннаб.

Эттара хьалха ... дийраlхьгуд тlех ла. Масала, Усманов Ахмата бригада хlара гектар тlара 60 центнер доьд.

Цу бригада кхинкара муха чуийца баьнннб, хаста хьежнам дlа а хорчан. Шолй тlаьиц ди икар — хий делкача лаьттан хlара гектар тlара 160 центнер ... — бригада членашта кхоагчийна.

СУРТА ТIА: Усманов Ахмата кхаь тiара нlа. Кхьолхара планна — А. Усманов (аьрцахьрчо) Свердлова цlерахча колхоза агроном Р. Рахматкон.

Д. Черашв сурт. АПН.

ОПЫТ ЮМАЕ — ДУКХАГIА ХОВРГДА

Бари бервгача органа заторски балха юкъе керттера моттиг хьа а дельча хlаьтта ёза йовзарой опыт, юртбахкача продукташ кхара толешагlа йола технолога тlадийраза производственна ... хьалар ноь. Н. С. Хрущева 1964-ча шера 22-ча февраль партийни, советски, юртбахкача органий хуьлдавнеча болхаой совещание.

Юртбахкама хультурна теттара дика хьуьхьа а ён, юртбахкаш производстве хьохание кlьвгаш них дукха ба хий республике. 1963-ча шера хlара гектара тlара 50 центнерара 70 центнерга кхочаш фуьтлхьача хьажкlаш хьаар хьажкlаш лелаеча вореlг заевой, хlаьта тхьаммеxь сйвсь заевона 30 центнера дукхагlа фуьтлхьача хьажкlай ... хlара гектара тlара.

Нагахьа санна тоьшагlа болча хьажкlан дерригий опыт ресубликера бригадга колхозашка совхозашка кхьеаболавалифе кулдохана кхоа агрегатш дукхаа хаамлара, хlаьта хьажкlаш — из да дуьл, хьатта, шурa.

Совхоз нахкем дикагlа йоля опыт lомаеча школашка дешаш 640 сат хьаа везар. хlаьта бокьонца дешаьхалlар аххка 426 сат мара вацар, толашагlа йоля опыт lомаю хьаьйола школаш лахла болх беш а хилиназ.

1963-ча шера толашагlа йоля опыт lомаеча школаш болх ...

... бах хилар белан а дайша. 1964-ча шера ухх школан дlашагlабояра план ... Министрий Совета. Цо юртбахкама продуктан хьаран кийчарца министерства, республикан юртбахкама опытан станца дехкарийла ша дикагlа йола балха опыт lомаеча школаш балха график производственни управленешна дlахьачаб. Производственни управлении начальнихаш, совхозан директорш, колхозийн председательш дехкарийла ба дикагlа йола опыт lомаеча школаш болх лерттlа дlахьаххьа. Цара мел дика хьаллан ниьде, ший хьахьаза, оттачча графихан кхьижна, колхозаш, совхозаш болхой, юрта бахкамера кхьоболло болхой дикагlа йола опыт lомаяра цу школашк дlахьахьа.

Ховраш дlа-юха лувьаш дагабоьлаш хилча лешни лехлу. Цхьабакъа, из деш дац. Масала, Урус-Мартана, Сунженски, кхин а производственни управлени начальникашна хьалха латта опыт lомайбар дуькх шоли юртбахкама производстере болххой деша ухьйт управление чуь кхьаьгlанк тlехьа хьала латтача опыта школашка. Цу управлени колхозийн совхозийн хулгахоьна белгалбальша хьалха латтача опыта школашна шера дийша бала беза.

Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета соцам кхочаш а беш, ...

... юртбахкама продуктан кхаран кийчарен министерство республиканан юртбахкама опытан станце пропаганда отдела болхбойша цхьана отта а хь, производственни управленешца дlахьачийта дикагlа йола опыт lомаеча школий балха графи. Опытан станце пропаганда отделе кийн а из дикагlа йола опыт lомаеча школий хулгахоьна дlахьачийтай методически указаниеш.

Графиках кхьь хана хуртбаье оттадьа хlамаш дlа а шин уж хьалхеча нана толашагlа йола опыт lомаю занятия: бlаьстте хlамаш дlайоь хана, дlайийнача хlамaнте гlулакх деча дела, кхача а хьльча уж чуцца хана. Хьабал болхамаша кхьаьгagар толашагlа йола опыт lомаеча школашна дешара календари хаман оттайл.

Толашагlа йола опыт lомаеча школий хулгахоьнта балха новкъостал де бахa шозза хийнаб пропаганда отдела болхлой, цхьабакъа, бlаьста хlамаш дlахош йола графиках оттаиь хьалдхара хьа тlехьаьжна, хьаттай шоллагlа хьа — дlайийнача хlамата гlулакх деш йола хьа, гарга кхочаш латт дешара эттара белхтехкамере ха — дlайийнача хlамаш чуцца ха, цхьабакъа, дикагlа йола опыт lомаеча школаша болх бо бу. хlаьта цхьаьрара хlаьлла болх беш а.

Производственни управлени начальникаш, совхоза директо ...

... раша, колхозий председательш кхочушьбин Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета соцама кхоагlа пункт. 1964-чу шера дешара оттаьхча графикга хьежна дикагlа йола опыт lомаеча школашна дешна дешар ... дlахьахьна юьхьхой. совхозан болхлой, юртбахкамера хьбола болхлой.

Производственни колхозан-совхозан Управлени начальникаш дехкарийла из совхозан директорашка, колхозан председательшка хоивьболлан хьаьдеа графиха тiа белгалбаьна хьаящ дийнача болхахой колхозой, совхозой болхлой дикагlа йола опыт lомаеча школашна деша хьажабеда. Нагахьа санна из ца дойла соьхкарьдж а ьогlа лелархба дикагlа йола опыт lомаеча школий болх.

А. СМИРНОВ,
Нохч-Гlалгlай республикански опытан станце пропаганда отдела заведующий.

ХЬАЛХАРЧА АХ ШЕРА ИТОГАШ

1964 шера хьалхарча ах шера промышленность балха балха итогаш республикан «Статистически управление». Промышленни производстве ах шера план 103,6 процент кхочушдина.

Продукция арахецарна оттаьна ... кхочушдина ... нефть ... хlамаш тегаран, ...

Промышленни производство бохьна 1963 шера хьалхарча ах шера ... 7,1 процент ... Кьайбосаl-Клеган ... производство ... гlолла — 8,7 процент.

Дlахьач хана токпой ... тайна балан ... промышленности ... пороховой дохкхам — ... химически.

Дика тlехьахеттачхна ... промышленности хьалхай ... сайда производственни ... .

Керла техника дlахьа ... производстве ... механизация ... арахьокхтарнчаш ... лоьхна ... хьаиа ... 108,1 процент ... .

Промышленни предприятий коллективаш ... тiа ... ... пайда бахьаргда ... пайда бахьан ... мухе болх ... .

Сихеи дикеи

Наьсарен-Вокзальерча машинан станце коллективо ах шерагахьа планех хьалха кхочашьйира тlейнна социалистически декхараш толлина кхсачан а деш дикьхьегна толамаш дахка. Муха тlаботтари гlеро lобакхаьркен яла бетта план машиннахьежа 23-ча июне кхочашьйиь. Планах лахлахьйичь соогlа етта дlахьхийта вагонаш 160 а. Ях бетта планах 1250 вагон lобоаесса езача lобоаессара 1510 вагон я. Нормах лаьрхlахуh 3 сахьат кlезигlа сейца латтийта вагонаш.

Уж толамаш дахх вlаштlехьалла пу коллективо шай декхараш сихеи дикеи чакхдахарца.

Ухх шерa хьалхарча ах шера план хадал хlа хкочашьйинари дика хьаьхйи станцие дежурне Яшенко Марияс, весовщика Дзармат Салмин, коммунистически кхьалегама ударника Ярыгина Агриппинас, миттх кхьгар.

В. ПАШЕННЫХ,
Наьсарен промышленни вартоколан идеологически отдела заведующий заместитель.

Мацаа сом хоцалд ухх шера Воронежски шинни завода коллективо. Дуьхьала кхочача материалаш предприяте арахийда грузошинашта трактораш, нахтах машинашта лаьрхlа 5 завод шина.

Сурта тiа: хийча продукцин йолча участера йоккхий покрышкаш.

В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ КАГИРХОША

Семилетка кхагдагlа шера плана хаьаш хьала кхочашьйина хьянар къахьегаш я Грозненски механан чакхдохача завода колллектив. Цу белхтохамерча гlулакха юкъе махулла дукхагlа декха дахьа гlерт завода комсомольцаш кагирхой. 100,9 процент кхочашьйиь завода коллектив валоея продукция арахецара ахх бетта план, хlаьта планах хила езачул цхьа процент дегlаенай къахьегама оьсарле а. Из толам бокхьаш хьинаре къахьегар №№ 7, 11, 15, 4 йолча участкашка болх беча кагирхоша.

Коммунистически кхьахьегама ударник яха цlа лелаёш 80 комсомолец ю хlанз заводе. Из сий дола цlа лакха лелаш хьалхе комсомольцаш № 4 йолча цеха слесара Ковалев Дмитрс, № 7 йолча цеха слесарь Ахмадов Юнус, № 5 йолча цеха оператора Мусаев Алабек, кхин дукхахберш. Хlаьта, план кхочашьйарх шоашкаре дьвагlа балха йоаша хьинар гlорбахна рационализатораш бола комсомольцаш № 8 йолча установка начальник Хадашта Султан, оператор Золотарев Геннадий, № 6 йолча цеха компрессорие начальник Валович Александр, кхин бахер. Дlахьахча ах шера 3000 сом соьгlа пайда бах бола 20 рационализаторски предложени деца. Хlаьта 200 тонн соьгlа тиша вьеш гулдаьд завода комсомольцаша кагирхоша.

Нохкха уйла тlайоньйт завода комсомольцашан кагирхошан шолй культурно-техники кхетам лакх а беш тlайна социалистически декхараш кхьочашьдира, хьаьнгетама оьсарле лаккхарла, продукции хlалдар лохьаьра. Миттх цара дий цо хоьийташ из механизмет механизация продуктахн Iохьан йоарда цхьаьдалл кхьоcан лоттабелла, оборудование лерттlа дола делла, кхьаь ...

А. МАЛЮКОВА,
Грозненски механан чакхдохача завода комсомола комитета секретарь.

ПЕРВИЦКЕ МЕТОДАХ БОЛХ БУ

Бlарг хьоасташ да 200 гектара тlа хьажкlаш кхерча. «Шалинский» совхоза 2-ча отделени хьажкlам лелаеча механизирований звено звеньевой Абдулаев Саламу кха. Гlойтlа-Корта яхача участе да из кха. Тlера кlоиграш дlа а йолаш бlаьстан юхье дахта оьхан тlа Первицке методах дlайийнай хьажкlам. Абдулаев Саламу, Османов Хож-Ахьмад, Исаев Вахь, Бахраев юкъе воьлла йолча звено ший хаьнахьа а дика а кийахьа, лаьтта, дlатессар фу, обработка шай. Суперфосфата аммиачни селитр тессай кхай тiа. Кхозза культиваци хьай звено цу участке. Цудуьха хlанз дикача хьаа тiа а хьажкlаш.

1957 шера дезн бригада болх бу Абдулаева, хlаьта 1961 шера дехкх механизированно звено кулгаддейш аз. Сойкха 150 гектар йолча участка хlара гектара тlара 38 центнер фуьдлахьача хьажкlай хьаккар но. Ухх шера звено декхар тlайийнаш 200 гектар йолча участка хlара гектара тlара фуьдлахьача хьажкlаш 65 центнер кхха хьаа, пламах кхаа езар 30 центнер мара йоцца на мотте.

«Тхоай совхоза 3-ча отделениера А. Дашуевна кха хьаьна са со, — аьлар Абдулаев Саламу, — хlаьта цу юкъе кхина сайла хургйа хьаьна а хет соца».

Абдулаевана 5—6 километр мара генна вохаш ю 3-ча отделени Первицке методах болх беш бола кхьалха звеньевой — Дашуев Абдул-Вахид. Бригаде керла сат ваш Абдул-Вахид. 1957 шера из бригаде балха. Звенона кулгалу 1958 шера дехх.

Цунца ецаьна де оттача хаьшний тlаха дика дошола ю хилар. 1963 шера 200 гектар хулача участке хьажкlаш кхееш вар Дашуев. Шерах 125 гектар хьаьса дlаьрхlа чуийцар. Ший меша гlад а тlехьа хlара гектара тlара 300 центнер хьажкlаш хьаар. Вожхеенчи 75 гектар платинина лаьрхlа чуийцар. Хlара гектара тlара хьаккар 85 центнер фуьтлахьача хьажкlай. Ухх шера 200 гектар йолча участка тiа хьажкlаш кхеош Дашуева кулгаддеш шь сат юкъе йолча звенос. Цу звенос а цу тайпанара деш декхар Iалгаш кхее езараш 30 центнер мара йоцца мотте, хlара гектара тlара 65 центнерал дlашагlа йолаш фуьтлахьача хьажкlай кхее хьиниа.

Шозза культиваци хьий, кхай тlа тессай суперфосфат, аммиачни селитр, калийни борно-котранитный тох. Ерригача участка тiа дуст тессаь. Хlанз хий кха харкаш дохкийгаш ва Дашуев.

КПСС членни кандидатана хlатуй хийцлой ю хlанз номсомолец Дашуев Абдул-Вахид.

«Декхарш дикаа ккочаьнъдергда ваа, — бlуьйи йоал Дашуева.

Хьуьнхан лахабр дуьхьа солкха гуранье а деш дlаболабь кьонсан хlанз чlогlагlулу мара бегlац. Цу кьонсане шотбергбаш а хедгхьашар а хургба. Магlагlа кхтар-хьегl кхаш уйла а хьалтари хlанз — Дашуев варгша а Абдулаев варгаш? Из дан лоаргlамера дар. Цхьабакъа, керттербар кха а — общества хьашташ бахьаа дохаш ва хьонсан болабьнар.

А. ГАПУЕВ,
комсомола Шали комитета секретарь.

ХЬАЖКIАШ ДИКА ДЕГIАЙОАГIА

Доахан кхоабача «Алханчуртский» совхоза уxх шера вордача телоамвегс эттара хьалха хьажкlаш кхее волавейла Саутиев Даул. Цо июльлер 234 гектар хулла участок ... Изала ... хьача дахтиа хlара гектара тiа 70 центнерах кlезигагlа йоццаш хьажкlаш кхее дина декхар тlайийцар цуй ... хьалха латтача механизатор. Жуьнаа хаай лелада лаьрхlад цу ... йолча ... Хутиев Махьмадлен Даурбов Махьмадан.

Ухх шерара хьалхьа ... хьаттуь болашагlа да хьажкlаш кхесра. Хlара гектара тiа 1,5 центнер йолаш аммиачни селитр 10 — 12 тонн йолаш шиндахна хьеж тессаь механизатораш. Хlара механизатора болх беш да ухх. сеалка, КРН-4,2 кха культиватор, оьсар дlадохаьча машина, ши соса йола лафет, хьажкlаш йоцка комбайн.

Кьаьстта калагlа дар ухх шера оьсарца кьонсан доаттабенна. Каст-каста делахьа тайна юхалеттар дlайийнача хlамана гlулакх делта, хlаьта цу хана оьсар чlогlа лакхлора. Цудуьха, йолаш дlа мынлингте а шоллагlа культивацан а болабелар механизаторш. Механизацица обработка ара хала долча кхащкарча платиина самолетан тlара йоъра оьха обработка гербицидашца. Хlанз культиваци ен болча механизаторша хlара гектар 170—180 процент кхочашде норман.

Болх дика бу тха совхоза шоллагlча отделенера хьажкlаш лелоерша Киев Асхьабек Галаев Къоранлоттл. Цара гlулакх деш 250 гектар хьажкlаш а тlа кхараца. Цу участке хlара гектара тlара 80 центнер хьажкlаш хья лаьрхlаш бу.

Вlари хьоастар да Первицкий Владимира методах хьажкlаш кхееш барий кхаш. Хьажкlаш хьуьльнан ляехбар дуьхьа механизаторша культивацан ара цхьана кхы а 200 килограмм суперфосфат тоес хlара гектара тlа.

Е. ПОЛИЩУК,
Доахан кхоабача «Алханчуртский» совхоза коьртерча агроном.

Цхьатарра лелац гIулакхаш

Грозненски крекинг заводе химеа бедаа арахецара лаьрхlа хьалхьеш я «Г-18», 21-1 ча хаа йоккха ши установка. Уж установкаш хьеляь яла кха бутт гаргга ха мара йисанй. Гlишлойхоша, монтажникаша, изолировщикаша берриги цкай низ тlа а бахийта хьаьжт хьажкlаш латта социалистически декхараш кхочашдара. Болх кьаьстта дика лелл хlанз Г-18 кха установка хьалхьеш. Монтажна болхьаш изолщалlигlа августе начаелеха йистяла безаш ду.

Iуйре. Бархl сахьат дала доалаш ха мара йоаццашеха кьига хьежача «хошуна» мал хо ди кlоадаш латт. Iойахьхалаьла сихбехна кьахьегаш ба берриги болхлой. Генподрядчик СМУ-9 коллективо хlизйчуд тlехьагlа цига де деза балхаш дукха дац. Юхаера балхаш да хlинз во деш дабарг. Турбин кхха сантарат йокхаш, керла хьеня дlаоттае езача оборудованна кlаа ларгдаш йолкаш я СМУ-9 кхьа Мартынова кулгалла хамнищийн бригада.

— Ер бутт юкъе бахадехьа установке тхоай де мел ехьа балхаш дах дергга тхо, — йоах бригадирара болхлойа.

Установка трубопроводаштa, кхача оборудоване соьгагlа кхошца ар иlоагlа доагlахие гlулакх да. Цига дика кьахьегаш я «монтаж термоизоляция» кхача треста Грозненски специализированна управлени коллектив. Хlинхуда тiаза хьагlа цига де деза изоляцион балхаш дукха да. Царех керттерараш да бункераштa, лом чуувзартна, 4-19 кхачен К-6 кхачен параллельни циклонашта, кхьычара изоляци йолчеш. Хlинзаа дахь деррига изоляци балхаш 20 процент мара дац. Нlагулхьа тlа мангти ха делла на йоаи кхоар хьаа лоаттаедa бархlа тлиоляционна тlехьшна болх беш я Форостов Николай Ивановича кулгалду изоляционни бригада. Лакха ховлеш йолча Iалара ...

... турбата ивоалан ... из. Хlара смена норма 120—125 процент кхочашью цо. Цхьолагlча августе кхочашьдергда денна доьш диаза кхочашдергда тiа коллективо, — боах бригадира новa Форостова. Дика кьаьхьегаш ба ер. Журавлев, Кузнецова Куркотина. Рогатнев, миттх кхыбараш.

— Хlара бригадашца, звенона юкъе шерра социалистически гlта а борярашь хьахьегаш а № 7 йолча треста СМУ коллектив, — ахаш лула «Г-18» ахача установка монтажгlохкачу инженера Рудаков Владимир Павловича. — «Дошо» кулгаш

да монтажникаш дарал, царгахоха лаьлу хlама дац.

Цхьатарра доь умачеина ... болча участкашкара балхаш. Ростовски «Теплоконтажна» кхача специализированни управлени Оржоникидзевска участка коллективо во хьахьег. Дукха балхаш да хlинзуд тlехьагlа ле дезаш. 80 метр лакха йоккха лоаи йола кхмиhни кахорна а пиша. Цуына хайн ... тепломонтажникаш. Ухх бетта кхоалагlа дийнахьа дlаболабе безаш бур из болх, хlаьта из тlехьабьлехь. Хlанз сатта ю лоарххlа кхаш бьу лlабхча ...

... йоащаеча кхетаде деза тепломонтажникаш кулгазагхоь прорабa ноь. Собалевене.

Крекинг-завода кулгахоьл декхарийна ба дикаи уйла а из болх кхы а дикагlа вlаштlехьаьйна, кхьахьегаш темпаш лакхьхьеа. Тlехьабусарий балха юкъе дикагlйарий балх ашт йоаржае. Берриге теркам лоаргlаьмерча гlиндлонна!

В. КОСТОЕВ.

ШКОЛЬНИКАШ НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕН ПИСАТЕЛЕХ

ДУККХАЧА наха писателаш цар книжкаех мара бевзаш. Иштта дале а гІалат ца доалаш дуккхагІча хана вай белгалду царех боккъонна вола вай доттагІа мала ва.

1964 шу доладелча дела, литературно - краеведчески олимпиаде дакъа лоцаш, Нохч-ГІалгІайчен ээараш долча берашa шоашта жол деннад вай республика писателех эггара воккхагІа вола шоай доттагІа мала ва-хьогІ яхачи хаттара. Цар жопаш лоархІаме да хьехархошта а, дешархошта а, хІьта писателашта шоашта а. Нохч-ГІалгІайчен берригача къахьегамхошта а. Из дага а долаш из соцадир школьникаща вай писателаш мишта лоархІ дувцаш йола статья язъе.

«Са вахаре башха-дика гІулакх хилар. Сона бІаргаяйра Ахматова Раиса — сай шоллагІа нана. ХьалхагІа а иштта аьнна кар ас цох, цун стихаш йийшача. Хетаргахьа, цуяна дийна ха а хан шай стихашца сага дог ше мишта хьоаду», Гудермесерча кІаслагІча классе деша ягІача Костоусова Тавай дешаш да уж. Царца — поэтессиней цун дешархоштех юкъерча доккхача доттагІлен тешал да, шинна а оагІонна цхьатарра беркат дахьаш доттагІлен тешал. Ахматовай стихаш хьахулийт ку йиІагеи эзараш йолча цун ханкарча йиІигийн маІача берийн нравственни идеалаша, хІьта дег тІара доагІа школьникица дош поэтесса творчески бaлха боккъонца стимул хинна дІа ца эттача далац.

Берашa мукІарло цІенача дег тІара ду. Царех дуккхагІчарна олимпиада гІо дир Нохч-ГІалгІайчен писателийн коестийн произведенешта уйла тІаяхийта бе ма боагІара цар мах бе новкъарле еш хинар дІадаккхара. Укх шерага кхаччалца, язду Грозненски № 2 йолча школа 8 класса дешархочо Петрова Тансе, — чІоагІа безам тІаболаш ешар аз эрсийн доазол дехьарчея писателий произведенеш, хІьта лоадама хІама хацар Нохч-ГІалгІайчен литературах. Укх шера аз йийшар С. А. Арсанова «Маца дова доттагІал» яха роман, тІаккха сона эх хийтар сай республика литература селла во сайна харах.» Сона во доизар къаман литература, хІьта хІанз сога цох дувцалургда, моллагІчо хоатте а.

Безамца язду дешархоша А. Г. Гойтова «Джан-Гирей» яхачея И. Базоркина «ТІахьехам» яхачи повестех, С. Бадуева дувцарех, М. Мамакаева, Д. Яндиева стихотворенеех.

НОХЧ-ГІалгІайчен литература довза гІертилга чІоагІа да дуккхача дешархой. ТІайоагІача хана литературоведени хьакъехьа тохкам бе уйла йолаш ба уж. «Бадуев Саида вахари творчестви такха безам болаш ва со», язду г. Грозненерча № 58 йолча школа ворхІагІча классерча Дараев Саида. И. Базоркина вахарахи балхахи очерк язъе хийчлуш ва № 31 йолча Грозненски школа кІаслагІча классера Корзунов Николай.

Дешархой — уйла еша теркамех нах ба. Царна ца хоаш дІадолхац вай литературоведаша далийта гІалаташ. Из чІоагІа дагахьаба деза кепа йоазоне литература дешаш дуцачар. Ер да г. Грозненера №2 йолча школа 10 класса дешархочо Мостовая Наташас олимпиаде шай балха тІа яздаьр: «Фу оалалург да сога Ахматова Р. биографех?

Кхетадеш ма хиллара, эггара хьалхи ала деза маца, мича, малагІча дезала юкъе яьй поэтесса. Маца яьй? яхача хаттара жоп лургда: 1928 шера 30 декабре яь хила мег.

Мичахьа яьй Ахматова?

Цу хьахъехьара биографашта четар тайп-тайпара да. Иштта В. Б. Корзуна, М. Д. Чентиева язъяьча Р. Ахматовайна хетаьча статья тІа (нохч-гІалгІай литература историе очерка сборника тІа) тешаву Ахматова Раиса Грозне яьй ахаш.

«Нохч-ГІалгІайчен поэзи» яха сборник оттадьча Мамакаев Мухьмада, Яндиев Джамалдина, Муталиев Хьажбикара лерхІ Ахматова Раиса Нохч-ГІалгІайчен Ачхой-Мартанча района Коатар-Юрта яьй, аьнна.

Ахматова Раиса малагІча дезала юкъе яьй ха а безам ба шун? Со шох хьогаш яц! Хьажал шоаш:

Нагахьа санна Корзунен, Чентиевайн статьях (лакхе йийцар) тийшача: «Ахматова Раиса Салтмурадовна яьй... нохчочуна паровозни депо болхлочунна. Нагахьа санна «Нохч-ГІалгІайчен поэзи» яха сборник оттадьрех тийшача, Ахматова Раиса яьй гІулакхерча сага дезала юкъе.

ХІьта хІанз Ахматова Раисах дешаргда вай. «Хала безам» яхача стихай сборника дешахьалхен тІа «Ахматова Раиса... Сапожника йоІ»!

ДІахо школьница теркам тІеборхийт Яндиев Д. биографически статьяш тІа туллаьча моттигашта. Шай критически опыт укх дешашца чекхйоаккх: «Шоана мишта хет хал сона, са-м безам бакзар Ахматовайн Яндиевен биографеш дІахо еша»,

Уйлаша, Мостовой Наташай пу тайпарча уйлаша уйла яйта еза дукхачарга, эггара хьалха вай писателех яздечарга а яйташ. Иштта тувладеш болх бе метартбац. Из йоах боккхача литературоведашка вай школьникаша.

Нохч-ГІалгІайчен писателийн поэтийн произведенеех дешархоша язъяьча сочиненеша хьагойт вай республика къонача тІехьенна вай литературе ювцаш йола темаши идейши тарга а езаш а йолга. Сочиненеша цхьаькханех а йоах. Дукха а писателаш бераша ца хьоахабеш бисаб. Эрсий школьникаша кІезига теркалъю Бадуев Саида, Айсханов Шамсудина, Мамакаев Іарбе, Мальсагов Зоврбика я кх. творчество. Цун бахьан лаха деза цу писателий произведенеш эрсий меттала кІезига аьхан дуккхагІча хина тоъам боллаш дІайоазийтаяц ца хиларца. ХІьта геттара во да, хІанз а тІехьа эрсий читатель Бадуева дувцараши повесташи, Мальсагова пьесаши. Нохч-ГІалгІайчен литература дІадоладьча кхычара башха-дика произведенеш йовза торо йоацаш хилар.

ДЕШАРХОЙ сочиненех, дувцаш цхьаькха а белгалдаккха лов. ДукхагІча къонача авторий дикха ка йоал произведенеи чулоацам бувца, бакъда хало да анализ е, художественни башхалоний произведеней, художественни оагІонна теркам бац. Из доагІаш да дикагІча балхашта а. Цу гІулакха бехке а школа, эрсийн нохч-гІалгІайн литература хьеха хьехархой. Хетаргахьа во Іомаду вай бераш художественни произведеней анализ е, хІьта из кхуваш боагІача республика дальшта книжкаш тІара царех мел дола дикадар хьазца новкъарле еш дола цІенхаштара кхоачамбоацар да.

Олимпиада дІахьош дешархоша вай писателий произведенеш шоаш Іомаяь ца Іеш, уж ешаш, писателехи поэтехи, цар творчествах дувцаш къахьегамхошта хьалхашка къамаьлаш дир.

Долакоарча школьникаша «Наькъ кхела дІаяхача замах юхедисача вочо беш бола во Іоткъам» яха (Гойгов А. Г. «Джан-Гирей» яхача повестах) диспут йир. № 1 йолча Малгобекски школа итталагІча классашкарча дешархоша шоай школе дІайихьар «фу хов хьона Нохч-ГІалгІайчен писателех?» «Еза а еза, мах а бе, йовза а йовза хьай края искусство» яхача темах сакъердаме сайренаш. Дешархой дальштея-ноаноштея дешархоша кийчйир Нурадилов Ханпаше цІерахча театрах, Эсамбаев Махьмудах, Нохч-ГІалгІайчен поэзех лекцеш.

Вай берий Нохч-ГІалгІай АССР писателашцарех поэташцарех доттагІал цхьан деина, цхьан бетта дац. Из дегІада а чІоагІдаь а деза. Цкъа хьахинна долаш наха баха а къахьега а новкъостал дергда цо.

Вай башха-дика бераш, еш вай вахарах керда тІехдика произведенеш язъярга хьежаш да, новкъостий республика писателаш поэташ,

Ю. ВЕРОЛЬСКИЙ,
Нохч-ГІалгІай ведишести т у т а председатель.

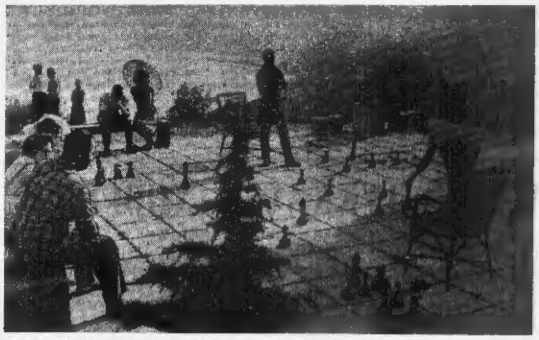

ХІара шера бІаьш ээараш болча наха салоІ Крыма здравницашка. Укх Іаьржача форде йисте санатореш дуккагІа хулаш йоагІа.

Донбассерча шахтерашта дика здравница хьалъяьй Ялтана гаьна йоацаш. Укхаза цхьан хана отпуски хул 1,200 къахьегамхо.

Сурта тІа: «Донбасс» яхача санаторерча шахматаш ээарий уголок.

В. Савостьянова сурт.
ТАСС фотохроника.

БЕХКТОКХАМЕ ОЗА!

ДУКХА хадаьд шоллагІа сагйоалаьча наьих Іалаьмате дукха. Кхьметтел хиллеш а даьхад «Базар тІа сенна вода ши сесаг йола саг». ХІьта а хІама хулаш дац. ХІанз а дІабаьинабац вайна юкъера «Къонахчо-м шиъ, кхоъ саг йоалаю, из-м саг цецваи везаш хІама дац яха уйлаш йола «кІантий».

Цецвала везаш дар-м цхьаькха да. КІезига моттигаш яц партийни организацешта, советски органашта бІаргагушшехьа тахан а тІехьа шоллагІа е кхоалагІа саг йоалаеш. Иштта кІезига моттигаш яц законаш телхадераш «хи тІадам ца кхеташ» бехктокхама кІалхара бувлаш а.

Укх заметка тІа царех цхьабараш боаьйтаргба оаха шуна. МагІалбике, Некрасова улицах № 32 йолча цІагІа вахаш ва Евлоев Элбердий Ахьмад. ГІоргьевнача цхьоалагІча мехкдаьтта промыслови управлене операторалла болх беш ва Ахьмад. Ханна эІачига ва ала йиш йолаш вац Ахьмад. Дика «буц хьокхаьй», цунна 53 шу даьннад.

Из харц де могаргдац укх шера март бетта Элбердий Ахьмада кхоалагІа саг йоалаечa хиннарашта. Ши сесаг йоллеше а кхоалагІа а йоаляьй цо.

— Ай, кхоалагІа саг йоала йича мукъагІа доагІаш дола таІазар даь хург ма дий цунна, — аьнна хатта тарлу гает дешараша.

ГІалат дувл шо, деза новкъостий! ЗІамагІа йола ши сесаг хІанз а цхьан тхов кІала яхаш я. Вешта йоккхагІа яр-м хІана цунна дукха эшаш а хургьяц...

Селла доккха дош даь дувца дезаргдацар кхалнаькa бокъонаш, советски закокаш телхадер Евлоев Ахьмад мара ведаре. Новкъа-дале а из даІ хинна Іац. Цун «новкъостий» а МагІалбике бах. Царех цаІ Дзортов Хьадиса Бахьаудлинa ва. Евлоев Ахьмадал дукха а зІамагІа ва Дзортов. Цун 31 шу мара даьннадац. № 1 йолча тохкама кІоарга бурув деттача конторе болх беш ва из. Цхьан сесагаца хьаьнала ваха лаьзар Бахьаудина а. «Со фу даь ва, сол боккхагІчар а шишшакхоккха сесаг хилча», аьнна уйла чуессача цо техха шоллагІа саг йоалаяьй, хІьта хІанз шинна а сесагаца вахаш а ва.

ЦАРЕЛ ца яша лаьрхІад Цечоев Элбердий Іаламбика а. Цхьа сесаг йоллаше а цунах кхоачам а ца беш къона кускал доаладе уйла чуессай Іаламбика. Іаламбика саг йоалае (кхьметтел шоллагІа из яла а) дукха хала доацачох тара да. Кердача городе ОРС-а столове заведующа за из, оклад йоккха еце а хьал долаш ва.

Хетаргахьа цу дерригнеша а Іехаваь хургва Чергизов Джабк. Шай къона йоІ Роза дІаеннай цо Цечоев Іаламбикага. Роза хІана йийха ягІа. Дийша а болаш дикача балхаш тІа болаш болча цун вежараша мишта дайтад иззамо чІирча гІулакх? ХІанз Роза а гІоргья я-хьогІ кІала саг йолча Іаламбикага? Роза а хургьа-хьогІ ираз доацаш? Парте МагІалбика горком, прокуратура хьажа еза цу хаттарашта жоп даіш.

...ЧІоагІа говза хул шоллагІа саг йоалаьраш. Цар духьал ца доаккхаш цхьаккха бахьан дисац. КІалхера шоай истий летиъаргбоацаш Іехабу, уж шоаш бах алар духьа бувбоах. Лоацца аьлча, царна дукха бахьанаш корадоагІа. ТІаккха хаттар отт: цар мел яхар бакъ хІана хет партийни организацешта, юртарча советашта, прокуратурана? Эггара хьалха уж ма бий кхалнаькa бокъо хьаллаца езараш.

Б. АЛИСУЛТАНОВ.

АХЧА ХЬАН ТОКХАРГДА?

ИЗ хиина дукха ха яц. Укх шера мартеи апрелеи бетташка хилар из гІулакх. Урус-Мартана производственни управлене Мичурина цІерахча совхозе шурий-товарни ферме барда тІаккхухьаш бар шофераш ии, Суганов Хасбек, Версанов Суньан, Магомадов Сайд-Эмин, Магомадов Шамхан. Шоашта мара юртбоахама пайда баргболаш бацар цар бу болх. Мисала, путевкай листашка хьежача цу виъ шоферо ферма хьатІабена барда 1141 тонн я, хІьта шурий-товарни ферма регистраце журнала тІа хьежача берригa цар ферме хьабена барда 840 тонн мара бац.

Заводи совхоза ферма регистраце журналеи инфрашта юкъера юкъ 589 тонн я. Цул керттера бехьак да совхозо юххьенца хьийбаь барда талонех ийбаь ца хилар. Цига хьабана боацашехьа а бенеб аьнна дІаяздаь барда 341 тонн я. Дикка лоархІам болаш я из цифра.

Эггара дикагІа шай тийша болх чакхбьхьхначарех цаІ ва шофер ков, Суганов. Итт рейс мара яь йоацашехьа цунна дІаяздъир тикъо рейс я. Ховш ма дий хІара рейсах пачхьалкхен ахча лургa. Хьабена боацашехьа цо шийна дІаяздайта барда 178,5 тонн я. КІезигкІезигагІа да Магомадов Сайд-Эмина пачхьалкхенна даь зе. Ше хьатІабена боацашехьа цо дІаяздайтар 75 тонн барда бе, хІьта Магомадов Шамхана дІаяздайтар — 65 тонн а, ков. Верснова дІаяздайтар 43 тонн я. Цунга хьежжа лахделар цар алапий. Магомадов Сайд-Эмина даьккха ахча 4 бІаь сом да, иштта алапий ийцар Магомадов Шамхана а.

Совхоза кхоалагІча отделене учетчица Чинкова Любаси шурий-товарни ферма заведующе Цацаев Ризванеи шек а боацаш кулгаш яздаьд путевкашта. Хьалха хиннача совхоза диспетчера Шахтиев Мутуша тІахьожам лоаттабеьбац путевкаш мишта хьожаш. Цар лелабаь тийша болх гаьна баланзар, Къоал гучдаьлар, бехктокхаме ваар уж. МагомадовгІар Сайд-Эмина Шамхани балкара дІабаькар, вожаш атта хІаякхара баьлар цу гІулакха.

Цхьаккха сага хІанзалца хъа уйла яьц цар дийча пачхьалкхенна ахчак. Царга хатта доагІа ахча токхаргдар мала аьнна.

Г. ЛАНОВ.

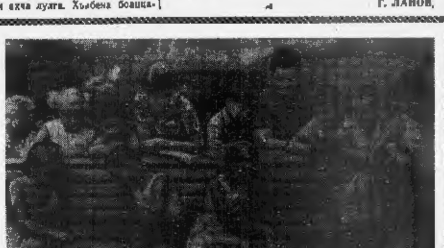

ЧІоагІа сакъердаме салоІаш да Грозненча Ленински района Кирова цІерахча парка укхацІено тоавра площадке ахкан каникулех мукъадола бераш. Зарядка еш, цул тІехьагІа хІама дуаш, тайп - тайпара ловзараш деш, книжкаш, газеташ дешаш хул бераш.

Сурта тІа: кхоалагІча группа бераш шашкаех шахматех ловзаш да.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДОАЛАХОШТА ЮКЪЕРА ДИКА ГІУЛАКХАШ ДЕГІАКХУВЛА

ОСЛО, 1 июль. (ТАСС спец. корр.) Тахан арадаьначча норвежски столицерча газеташа шерра кепа тоя город Осло Халкъа цІагІа Н. С. Хрущева даь къамаьл а Э. Герхардсенаца хиина пун беседа а. Дуккхача газеташа белгалдоу, Советски правительствана керте лаьттачо ше Скандинаве волча хана даьча къамаьлаш эггара лоархІамегІа из къамаьл хилар.

Къамаьла бІарча текст кепа тоя «Арбейдербладет» яхача газето укх тайпара керте даьча йоазонна хІал: «Норвеге нейтралитета тІехьа ва Хрущев, боагІача тайпара лоархІам бу цо Норвеге позице, барт-цхьоагІо лелаю торонаш хилар белгалдоах».

Газетий терко чІоагІа тІаьзай Шпицбергена Іалама ресурсаш гучаяхарех царех экономически пайда эцарен даькъера бувчамаш дегІаккхувла торонаш хилара хьакъехьа Н. С. Хрущева аьхачо.

Н. С. Хрущевеи Э. Герхардсенаи юкъе хиннача къамаьла хьакъехьа ше яздаш «Арбейдербладета» белгалду, гуччахьа, доттагІлех хьалашка из хинна хилар.

Шай лоІакерча «Моргенпостена» йолча бесса кепа тох Н. С. Хрущева къамаьла изложени укх тайпара керте даь йоазуа а долаш: «ХрущевгІа ма машара гІулакха юкъе Норвеге лоацача даькъа, цхьабакъда, цо лоархІ, вайта кхи а дуккагІа дулургвалар».

Халкъа цІагІа Н. С. Хрущева даь къамаьл ше довшхаш, «Афтенпостен» яхача газето йоах: «Халкъа цІагІа ше даьча къамаьлах Премьер-Министра Хрущева пайда ийцар малхбоален блоко санна, иштта малхбузехьарча державаша а, шийна хетаргахьа, моган тарлуш йола нейтралитета политика Къилбаседен Европа дерригача мехкашта могаяр духьа. Советски лидера Скандинаве гІолла ше лелача хана эггара хьалха дир иштта гуччахьара къамаьл къилбаседехьарча нейтральни мехкий политика цаІ хилар деваш». Цхьаьхха керда, хетаргахьа, Норвеге яьккхача ханах эггара лоархІамегІа, гІулакх дар Норвегецара гІулакхаш дІахо дегІадахкара долча масалана меттел цо хьахьаькка Шпицбергена лаьттана кІалхара доаьр Іалама рузкъаш Іомадарен уж хьадахарен даькъе барт-цхьоагІо вІаштІехьаккхара йола торо».

АМЕРИКАНСКИ РАКЕТАШ — ФРАНКИСТАШТА

ПАРИЖ, 2 июль. (ТАСС). «Кастта Испане шай хургья цун эскар дунен тІа эггара чІоагІагІа герзах кийчдеккхача эскарех хулийтаргдолаш йола шоаш ийслуш еттелуш йола зенитни ракеташ», — доккхал деш дийцар испански эскара штаба начальника инарала Кавальяс Проспера Мадриде ше къамаьл деш. Уж цун къамаьлацара дешаш доаладир селхан «Монд» яхача сайрийпарча парижски газето.

Газето дух тІа вакххац уж ракеташ Франкона мичара йоагІаргъя. Цхьабакъда, «саккхаш долча мадридски гІовзарашка» гІолла, кхыча хоамашкара гучадаьлар, укх гартарча пха шера франкистски герзашцарча ниэлашка США-гара кхоачаргъя «Хок» яха ракетни зенитни снаряда Пентагоно Франкона талача кхыча тІема гІирсацеи оборудованецеи хьаьна.

Доазол дехьара

ВАШИНГТОН КОНГО ТЕРКАЛЪЕШ Я

ВАШИНГТОН, 30 июнь. (ТАСС). ТАСС-а корр. Петрусенкос хоам бу:

Тахан чекхйоал ООН-а бІунаша Конго хьелении йоаккха ха. ТІеххьара баьццара каскаш Леопольдвилера арахларга хьежжа, Пентагоно ЦРУ-си терко дукхагІа ю Конгой.

«Конго — ВІашагІкхийттача Штаташка бола керда полицейски болх», цу тайпарча белгалдоалача керте даьча йоазонна хІал «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача журнало шай тІеххьарча номер тІа кепа тох цу дукха бола лейнача африкански мехкашта Вашингтоно лерхІача планий хьакъехьара йоккха статья. ТІема гІирс бувхаш бола американцаш хІана Конго ба, йоах журнало. Цар деккар — мехка порядок мишта оттае еза дІахьоккар.

Леопольдвила улицех, йоах статья тІа, тІа-тІа дуккхагІа лела баьннаб американски салтий. Уж берригаш а Конгорча американски тІема массена юкъе боагІаш ба. Из тІеххьаръяр, белгалдоаккх журнала тІа, къулбехьенвьетнамски тІем тІа тахан вертерча лоархІаме йолча, «Сайгонерча американски тІема массе зІамагІа дола дакъа да». Цунах хеталу, йоах статья тІа, Африкана юкъе Бельгеца цхьана США-с шийна «кхерамера бехктокхам тІаэц» аьнна. ВІашагІкхийттача Штаташа укх тІеххьарча хана хьаштдолла тІема кхоачам бейнаб Адулай правительствана тІа-тІа чІоагІагІа баржаш латтача духьолеи боламца пунга къовсам лоаттабайтар духьа. Цу тІема кхоачама юкъе — транспортни 10 самолет, 6 тІема самолет, 222 грузовик, 68 джипа. Дукха ха йоаццаш США кизий командующи вола инарал Поль Адамас Леопольдвиле вахара, Мобутуца цун хиннача переговорий, кепа йоазоно деча хоамех, маІан дар, белггала аьнча, кхы тІа а конголезски эскара эша тІема гІирс малагІа ба ховлга.

Конго гІеттача къаман боламо гІайгІах тІа оттабир Африкера США политика кхелларйш. Укх шера феврале беттехьа а оптимистически доклад кхаьчар царга конголезски эскар мичча бесса а халкъ гІаттарах атта лоархІадергда. Нагахьа санна цунна мел эш тІема низ цунна хулийте, яхаш къарлуш хиннача, партизанаща къовсам лоаттабеча эксперташкера. Из уйла официально хІана а йоли и, яхаш язду «Вашингтон пост» яхача газета леопольдвильски корреспондента Рассел Хау. Цхьабакъда, хІанз тІа-тІа дукхагІа хов «кхыча мехка массавара легион» Конго дІатаръяза ярг ца хиларах деш лоле къамаьлаш.

Вашингтонерча цхьаболчар, гучох, сатувсаш хила а тарлу Конго юх кхаьчача хьалха хиннача Катанга «президентага» Чомбега. Мехкара партизански болам тоІабире цо леопольдвильски правительствана новкъостал дар дог доахаш, из юхавар чІоагІа могадора «Стар» яхача Вашингтонски газето а, «Нью-Йорк геральд трибюно» а, кхыча газеташа а.

«ДІабаккха атомни тІема ихерам»

ПАРИЖ, 30 июнь. (ТАСС). Франци немецко-фашистски оккупантех мукъаьаккха укх шера 20 шу дузаш хиларца дувзадена французски кхалнаькa союза Къаман Совето (СФЖ) послани а йоахийташ Советски Союза, Великобритане, Америке ВІашагІкхийттача Штатий кхалнахага кхайкарал даьд.

ПаргІатонах беза мах белар берригача союзникаша гитлеровски Германеца лоаттабаьча тІем тІа, йоах советски кхалнахага яйтача послане тІа, «Цхьабакъда, советски къоналаштех кхалнахаи доагІача даькъа эггара халагІа дола дукъ кхьчалга хов тхона, эггара дукхагІа зуламаш царна хиннад». ТІом лаьттача деношка советски кхалнаьъ лоаттабаь турпалера къовсам дага а бохийта, Къаман Совето белгалдоачех, «тахан вай бераш машаре дахийтар духьа» цо мел даь зІача французски кхалнаха цІаккха а диццург ца хилар.

Французски кхалнах гІадбаха ба тахан Советски Союзо даьхача докхийча толамашта, «Тхона хов, — йоах послане тІа, — машар лорабара гІулакха Советски правительствая цунна керте латтача Н. С. Хрущевен мел доккха хІамаш ду, тхона йовз цар предложенеш, машаре дахаргахьа дерзадеь цар хьадда гІулакхаш. ХІьта из бахьан долаш тхо царна массаза а бaркал оалаш а дах.

Укх деношка французски кхалнах дунен тІа мел болча кхалнахаца цхьана машар бахьан долаш лоаттабу къовсам чІоагІбеш хилар белгал а даьккха. СФЖ Къаман Совето дІахойт, дунен тІа мел болча ноаноша шоай низаш оарцагІдаьхача атомни тІом хилара кхерам геттара а дІабоаккхаргхиларахи массанега а гера дІадаккхийта торо лургхиларахи дог тийша ше хилар».

Послане автораша юхкере а советски кхалнаха тешам ду кІоартеи дохаргдоацеи доттагІал шоаща хиларах.

МАРША ДОАГІАЛДА, ДЕЗА ХЬАЬШИЙ!

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

Нохч-ГІалгІайчен заслуженни артистках Н. Татьянченкоси. ДІайолалу фестиваль. ВІашагІкхийттача хоро лоху Ленинах дола вальи. Гаьна дІакхоаз. ГулбеннараШа чІоагІа уйлаьга беха дувгІ. Сийлахь-воккхача баьчах В. И. Ленинах дола иллидех, массане дег чу дужаш. Сийлахь - воккхача Ленина хьакхелла дола советски халкъий вахар, тахан цун идеяшца дегІадоагІаш тоалуш да.

ДІадолалушехьа хьежарий дегаш ураоттадеш доладелар концерт. Ерригa номераш хоза, дика я. Хьежараша боккхача безамца ладийгІар вІашагІкхийттача оркестро лекхача произведенешка. ЧІоагІа уйла тІаоза яр оркестро лекха гІоравьннача композитора Шостаковича язъяь «Праздничени увертюра» (дирижер Леонид Кац), Владимира Фере язъяьча «Патриоташ» яхача операцера увертюра (дирижер Владимир Фере), Бексултанова Іумара язъяь «Ваьча юртара цІейи» яха симфонически поэма (дирижер Мурад Кожлаев), Мурада Кожлаева язъяь «Дагестански лезгинка» (дирижер Мурад Кожлаев), иштта кхы дукха а. Музыкантеша, дирижераша гойтай шоай йоккха говзал.

ШоллагІча отделене лакхар вІашагІкхийттача хоро, вІашагІкхийттача оркестраца гІоравьннача композитора Г. Свиридова язъяь (дешаш В. Маяковски) «Патетически оратори». Из Іалаьмате кІоарга чулоацам болаш йоккхача музыкальни говзалца язъяь произведени я. ЛадийгІараш чІоагІа раьза хилар ертисташта из тоалхане произведени дика лакха царна карагІдаларах. Шай гІулакх говза чакхдаьккхар дирижера Леонид Каца.

Сцена тІа баьлар Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен иллен халхарен ансамбла артисташ. Гулбеннарашта а хьаьшашта а чІоагІа дукха дезаделар нохч-гІалгІай халкъа кадай халхараш. Безаме тІайийцар мІа наха даь говра баьрей халхар. Иштта дукха дезаделар аджарски халхар (оттадаьр ва Грузински ССР искусствай заслуженни деятель Джано Багратиони).

Дегаш ураоттадеш яр гІоравьннача композитора Д. Покрасса оркестро гойта программа. ЧІоагІа тІоараш детташ тІаийцар гулбеннараша оркестра кулгалхо Д. Покрасс. Сакъердаме дІайолаелар программа. ГІоравьннача композитора дийцар ше хьабена музыкальни заманах. Хьанна довзац Д. Покрасса иллеш? Из ва советски музыка дегІайовлаеча къахьегга эггара хьалхарчарех вола советски композитор. Цо безаме дийцар эггара хьалха ше яздаьча иллей историех. Д. Покрасса ше пианинаца, цхьацца куплет лоххаш, массанена довзаш дола шай дуккха иллеш лаьхар. Йоккха говзал йолаш я оркестр. Гулбеннарашта безабелар оркестра солисташ а.

Музыкальни фестиваль хьаеллаш оттадаь концерт цунца чакхдаьлар. Музыкальни фестиваль дІайолаеннад. Республика тайп-тайпарча театрашка, культура Дворецашка хІара денна хургда концерташ. Никъ дика хилба шун, деза хьаьший!

Музыкальни фестиваль хьаеллача хилар КПСС обкома хьалхара секретарь Ф. Е. Титов, республика Министрий Совета председатель М. Г. Гайрбеков, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. А. Алмазов, КПСС обкома секретараш С. С. Апряткин, М. А. Дорохов.

А. АБУКАРОВ.

«ТЕРЕК» — ШОЛЛАГІЧА МОТТИГЕ

1-ча июля РСФСР 4-ча зона лидераша — Батуме «Динамоца» вІашагІкхийтар грозненски «Терека» футболисташ. Счет 0:0 а йолаш чакхдаьлар ловзар батумски стадионе.

ХІанз шоллагІча моттиге ва «Терек» турнирни таблице. Цар 18 очок я батумски футболисташца лерзачул тІехьагІа.

Тахан грозненцаш ловзаргба г. Поте стадионе «Колхида» яхача командаца.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Город Грозне, П. Лумумбай улицагІа, 46, вахача гражданина Босенко Николай Федоровича суде венад город Грозне, П. Лумумбай улицагІа, 44, яхаш йола шай сесаг Босенко Зинаида Федоровна ше йитарех дола дош.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам.—2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-46; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен, письмой отделий—2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-46; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект.

Типографии изд-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ05166. Заказ № 3816.